

Paul Barford

Wikingowie i ich pseudohistoria

Campbell G. 2021. Norse America: The Story of a Founding Myth, Oxford.

Carpenter E.S. 2003. Norse Penny, New York.

Cederlund C.O. 2011. The Modern Myth of the Viking, "Journal of Maritime Archaeology", 6, 1, s. 5-35. <https://doi.org/10.1007/s11457-011-9079-0>

Clover C.J. 1993. Regardless of Sex: Men, Women, and Power in Early Northern Europe, "Speculum", 68, 2, s. 363-387. <https://doi.org/10.2307/2864557>

Cowan T., Lawrence D. 2022. Karl the Viking, 1, The Sword of Eingar, Oxford [pierwotnie opublikowane w odcinkach w "Lion", 1960-1962].

Duczko W. 2025. Ruś wikingów. Skandynawowie we wczesnośredniowiecznej Europie Wschodniej, wyd. 2, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323566571>

Gilroy R. 1977. Vikings Visited Cairns, "Psychic Australian", March 1977, <https://www.mysteriousaustralia.com/strangephenomenonh.html> (data dostępu: 29.09.2025).

Godfrey W.S. 1951. The Archaeology of the Old Stone Mill in Newport, R.I., "American Antiquity", 17, s. 120-129. <https://doi.org/10.2307/277246>

Godfrey W.S. 1955. Vikings in America: Theories and Evidence, "American Anthropologist", 57, 1, s. 35-43. <https://doi.org/10.1525/aa.1955.57.1.02a00050>

Gullbekk S.H. 2017. The Norse Penny Reconsidered: The Goddard Coin - Hoax or Genuine?, "Journal of the North Atlantic", 33, s. 1-8. <https://doi.org/10.3721/037.006.3301>

Hedenstierna-Jonson C., Kjellström A., Zachrisson T., Krzewińska M., Sobrado V., Price N., Günther T., Jakobsson M., Götherström A., Storå J. 2017. A Female Viking Warrior Confirmed by Genomics, "American Journal of Physical Anthropology", 164, 4, s. 853-860. <https://doi.org/10.1002/ajpa.23308>

Herman D.F. 1984. The Rape Culture, [w:] Women: A Feminist Perspective, red. J. Freeman, wyd. 3, Mountain View, s. 45-53.

Jarman C. 2023. River Kings: A New History of the Vikings from Scandinavia to the Silk Roads, New York.

Kolodny A. 2012. In Search of First Contact. The Vikings of Vinland, the Peoples of the Dawnland, and the Anglo-American Anxiety of Discovery, Durham. <https://doi.org/10.1515/9780822395539>

MacIsaac T. 2014. Mysterious Viking Sword Made With Technology From the Future?, "The Epoch Times", 2.10.2014, <https://www.theepochtimes.com/article/mysterious-viking-sword-made-with-technology-from-the-future-499601> (data dostępu: 29.09.2025).

Mahieu de J. 1974. L'Agonie du Dieu Soleil. Les Vikings en Amérique du Sud, Paris.

Mahieu de J. 1979. El rey vikingo del Paraguay (Los Enigmas del universo), Buenos Aires.

McCormick M. 2001. Origins of the European Economy: Communications and Commerce, AD 300-900, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107050693>

Price N., Hedenstierna-Jonson C., Zachrisson T., Kjellström A., Storå J., Krzewińska M., Günther T., Sobrado V., Jakobsson M., Götherström A. 2019. Viking Warrior Women? Reassessing Birka Chamber Grave Bj.581, "Antiquity", 93, 367, s. 181-198. <https://doi.org/10.15184/aqy.2018.258>

Sawyer P. 1962. The Age of the Vikings, London.

Sigurdson E.R. 2014. Violence and Historical Authenticity: Rape (and Pillage) in Popular Viking Fiction, "Scandinavian Studies", 86, 3, s. 249-267. <https://doi.org/10.1353/scd.2014.0027>

Tompson L.L. 2011. An Archaeologist Looks at the Oklahoma Runestones, "Epigraphic Society Occasional Publications", 29, s. 5-43.

Wawn A. 2000. The Vikings and the Victorians: Inventing the Old North in Nineteenth-Century Britain, Cambridge.

Williams A.R. 2009. A Metallurgical Study of Some Viking Swords, "Gladius", 29, s. 121-184. <https://doi.org/10.3989/gladius.2009.218>

Winchell N.H., Flom G. 1910. The Kensington Rune Stone: Preliminary Report, "Collections of the Minnesota Historical Society", 15, s. 221-286.

Yuhas A. 2021. Yale Says Its Vinland Map, Once Called a Medieval Treasure, Is Fake, "The New York Times", 30.09.2021.

Коршун В.Е. 2013. Языческие привески древней Руси X-XIV веков, 3, Привески с зооморфными изображениями, Москва.

Michał Brzostowicz **Gród – w centrum życia czy na jego obrzeżach?**

Banaszkiewicz J. 2012. O królu - to i owo niehistorycznie, [w:] Królowie i biskupi w średniowieczu, red. M. Brzostowicz, M. Przybył, J. Wrzesiński, Poznań-Ląd, s. 19-35.

Banniard M. 1998. Wczesne średniowiecze na Zachodzie, Warszawa.

Biezuńska-Małowist I., Małowist M. 1987. Niewolnictwo, Warszawa.

Boháčová I. 2014. Civitas, castrum, urbs - wczesnośredniowieczne grody jako zagadnienie archeologiczne. Przyczynek archeologii w dyskusji nad początkami państwa, [w:] Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej. Społeczeństwa, gospodarka, ideologia, red. K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch, Wrocław-Głogów, s. 73-98.

Brückner A. 1927. Słownik etymologiczny języka polskiego, Warszawa.

Brzostowicz M. 2002. Bruszczewski zespół osadniczy we wczesnym średniowieczu, Poznań.

Brzostowicz M. 2016. Zagadnienia z dziejów i kultury grodu, [w:] Grodzisko wczesnośredniowieczne w Sławiu, woj. wielkopolskie. Wyniki badań archeologicznych, red. M. Brzostowicz, Poznań, s. 64-87.

Brzostowicz M. 2018. Problematyka zachodniosłowiańskich grodów plemiennych w świetle badań archeologicznych w dorzeczu dolnej Parsęty, "Slavia Antiqua", 59, s. 97-119. <https://doi.org/10.14746/sa.2018.59.4>

- Brzostowicz M. 2021. Kryzys czy nowy etap rozwoju? Z badań nad przeobrażeniami piastowskich ośrodków grodowych w XII i XIII wieku - przykłady Kruszwicy i Łądu nad Wartą, "Slavia Antiqua", 62, s. 317-327. <https://doi.org/10.14746/sa.2021.62.13>
- Duczko W. 2006. Ruś wikingów. Historia obecności Skandynawów we wczesnośredniowiecznej Europie Wschodniej, Warszawa.
- Duczko W. 2011. Skandynawskie migracje w epoce wikingów, "Studia Humanistyczne AGH", 10, 1, s. 35-42.
- Duczko W. 2014. Zajęcie? Wiking. O ekonomicznej stronie ekspansji Skandynawów we wczesnym średniowieczu, [w:] Targi, jarmarki i odpusty, red. M. Brzostowicz, M. Przybył, J. Wrzesiński, Poznań-Łąd, s. 43-51.
- Gołubiew A. 1956. Bolesław Chrobry, 1, Puszca, Warszawa.
- Guriewicz A.J. 1969. Wyprawy wikingów, Warszawa.
- Heimann H.-D. 1999. Wprowadzenie do historii średniowiecznej, Toruń.
- Hensel W. 1948. Wstęp do studiów nad osadnictwem Wielkopolski wczesnohistorycznej, Poznań.
- Kara M. 2009. Najstarsze państwo Piastów - rezultat przełomu czy kontynuacji? Studium archeologiczne, Poznań.
- Kurnatowska Z. 1982. Bonikowo, [w:] Słownik starożytności słowiańskich, 7, 2, red. G. Labuda, Z. Stieber, Wrocław, s. 505-506.
- Kurnatowska Z. 2000. Wielkopolska w X wieku i formowanie się państwa polskiego, [w:] Ziemie polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy, red. H. Samsonowicz, Kraków, s. 99-117.
- Kurnatowska Z. 2002. Początki Polski, Poznań.
- Kurnatowska Z. 2008. Początki i rozwój państwa, [w:] Pradzieje Wielkopolski, red. M. Kobusiewicz, Poznań, s. 297-395.
- Leciejewicz L. 2006. Opera selecta. Z dziejów kultury średniowiecznej Polski i Europy, Wrocław.
- Łosiński W. 1972. Początki wczesnośredniowiecznego osadnictwa grodowego w dorzeczu dolnej Parsęty (VII-X/XI w.), Wrocław.
- Łosiński W. 1992. Miejsce Gniozdowa w rozwoju kontaktów Skandynawii z Rusią Kijowską, "Przegląd Archeologiczny", 39, s. 139-152.
- Łosiński W. 2000. Osadnictwo plemienne w dorzeczu Parsęty we wczesnym średniowieczu, [w:] Salsa Colbergensis. Kołobrzeg w średniowieczu, red. L. Leciejewicz, M. Rębkowski, Kołobrzeg, s. 13-22.
- Łosiński W. 2008. Pomorze Zachodnie we wczesnym średniowieczu. Studium archeologiczne, Poznań.
- McCormick M. 2007. Narodziny Europy. Korzenie gospodarki europejskiej 300-900, Warszawa.
- Miechowicz Ł. 2018. Wczesnośredniowieczne grody nad Chodelką i ich zaplecze osadnicze, "Historia Slavorum Occidentis", 2 (17), s. 11-41. <https://doi.org/10.15804/hso180201>
- Modzelewski K. 1987. Chłopi w monarchii wczesnopiastowskiej, Wrocław.

- Modzelewski K. 2010. Pogańskie sacrum w ustroju i topografii najstarszych miast słowiańskich, [w:] Świat średniowiecza. Studia ofiarowane Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi, red. A. Bartoszewicz i in., Warszawa, s. 144-162.
- Moździoch S. 1997. Problemy badań nad początkami miast i wsią wczesnośredniowieczną w Polsce, "Slavia Antiqua", 38, s. 39-63.
- Nalepa J. 1964. Gród, [w:] Słownik starożytności słowiańskich, 2, 1, red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Spławiński, Wrocław-Warszawa-Kraków, s. 163-164.
- Piekalski J. 1999. Od Kolonii do Krakowa: przemiana topografii wczesnych miast, Wrocław.
- Piekalski J. 2012. Wczesne miasta Europy Środkowej, [w:] Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji, red. S. Tabaczyński i in., Poznań, s. 266-272.
- Roesdahl E. 1996. Historia wikingów, Gdańsk.
- Rosik S. 2014. O "rozpoznawaniu" civitas w świecie słowiańskich plemion (tzw. Geograf bawarski a łacińskie przekazy z XI-XII w.). Uwagi do dyskusji nad kształtowaniem się pojęcia grodu, [w:] Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej. Społeczeństwa, gospodarka, ideologia, red. K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch, Wrocław-Głogów, s. 37-42.
- Sawicki T. 1999. Z badań nad przemianami topografii i funkcji grodu książęcego na Górze Lecha w Gnieźnie, "Slavia Antiqua", 40, s. 9-29.
- Sawicki T. 2018. Powstanie i rozwój wczesnośredniowiecznego zespołu grodowego, [w:] Gniezno. Wczesnośredniowieczny zespół grodowy, red. T. Sawicki, M. Bis, Warszawa, s. 119-144.
- Sláma J. 1988. Střední Čechy v raném středověku, 3, Archeologie o počátcích přemyslovského státu, Acta Instituti Praehistorici Universitatis Carolinae Pragensis. Praehistorica, 14, Praha.
- Sołtysiak M. 2020. Multi-part strongholds, Seehandelsplätze, nuclei of cities, central places at the mouth of the Oder river in the 10th-12th centuries? - synonyms or definition problem?, "Folia Praehistorica Posnaniensia", 25, s. 315-350. <https://doi.org/10.14746/fpp.2020.25.13>
- Stanisławski B.M. 2013. Jómswikingowie z Wolina-Jómsborga - studium archeologiczne przenikania kultury skandynawskiej na ziemie polskie, Wrocław.
- Szymański W. 2015. Refleksje na temat początków grodów u Słowian, [w:] Archaeologica hereditas. Grody średniowiecznego Mazowsza. Księga poświęcona pamięci Marka Dulinicza, red. M. Żurek, M. Krasna-Korycińska, Warszawa-Zielona Góra, s. 31-38.
- Trzeciecki M. 2018. Grody "plemienne" i "wczesnopanstwowe" na Mazowszu (IX-XI w.). Stan badań, problematyka i możliwości interpretacji, "Historia Slavorum Occidentis", 2 (17), s. 42-61. <https://doi.org/10.15804/hso180202>
- Urbańczyk P. 2010. Początki miast średniowiecznych w północnej Europie - dyskusja bez końca?, [w:] Świat średniowiecza. Studia ofiarowane Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi, red. A. Bartoszewicz i in., Warszawa, s. 131-143.
- Urbańczyk P. 2014. Archeologia grodzisk w badaniach wczesnych państw Europy Środkowej, [w:] Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej. Społeczeństwa, gospodarka, ideologia, red. K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch, Wrocław-Głogów, s. 27-36.

Zakrzewski S. 1917. Opis grodów i terytoriów z północnej strony Dunaju czyli tzw. Geograf Bawarski, Lwów.

Daniel Gazda **Wstępne wyniki badań archeologicznych i architektonicznych późnośredniowiecznej wieży mieszkalnej w Oborach, ziemi czerska**

Jakimowicz T. 1979. Dwór murowany w Polsce w wieku XVI. Wieża – kamienica – kasztel, Warszawa–Poznań.

Kajzer L. 2004. Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej, Warszawa.

Kajzer L. 2010. Dwory w Polsce. Od średniowiecza do współczesności, Warszawa.

Łuczyński R. 2008. Zamki, dwory i pałace w Sudetach, Legnica.

Zenc A. 1962. Dwór w Oborach, „Biuletyn Historii Sztuki”, 24, 2, s. 188–198.

Wojciech Iwańczak **Bój duchowy szansą człowieka – remedium Piotra Chelčického**

Bartoš F.M. 1924. Bratr Řehoř, tvůrce Jednoty bratrské, Praha.

Bartoš F.M. 1925. Literární činnost M. Jakoubka ze Stříbra, Praha.

Bartoš F.M. 1946. Kdo byl Petr Chelčický, „Jihočeský Sborník Historický”, 15, s. 1–8.

Bartoš F.M. 1958. Petr Chelčický, duchovní otec Jednoty bratrské, Praha.

Borecký F. 1945. Mistr Jakoubek ze Stříbra, Praha.

Boubín J. 2005. Petr Chelčický. Myslitel a reformátor, Praha.

Bylina S. 1966. Wpływy Konrada Waldhausera na ziemiach polskich w drugiej połowie XIV i pierwszej połowie XV wieku, Wrocław–Warszawa–Kraków.

Flajšhans V. 1901. Písemnictví české slovem i obrazem od nejdávnějších dob až po naše časy, Praha.

Flegl M. 1977. Kdo je Petr Chelčický, „Křesťanská revue”, 44, s. 224–229.

Harnack A. 1905. Militia Christi. Die christliche Religion und der Soldatenstand in den ersten drei Jahrhunderten, Tübingen.

Iwańczak W. 1985. Tropem rycerskiej przygody. Wzorzec rycerski w piśmiennictwie czeskim XIV wieku, Warszawa.

Iwańczak W. 1989. Tomáš Štítný. Esquisse pour un portrait de la sociologie médiévale, „Revue historique”, 113, 282, s. 3–28.

Iwańczak W. 1995. Ludzie miecza, ludzie modlitwy, ludzie pracy. Trójpodział społeczeństwa w średniowiecznej myśli czeskiej, Kielce. Iwańczak W. 1997. Between pacifism and anarchy: Peter

Chelčický's teaching about society, „Journal of Medieval History”, 23, 3, s. 271–283.

[https://doi.org/10.1016/S0304-4181\(97\)00008-0](https://doi.org/10.1016/S0304-4181(97)00008-0)

Kaminsky H. 1964. Peter Chelčický: Treatises on Christianity and the Social Order, [w:] Studies in Medieval and Renaissance History, red. W.M. Bowsky, 1, Lincoln.

Landová T. 2014. Liturgie Jednoty bratrské (1457–1620), Červený Kostelec.

Loskot F. 1909. Konrad Waldhauser, řeholní kanovník sv. Augustina, předchůdce Mistra Jana Husa, Praha.

Loskot F. 1912. Bratr Řehoř, Praha.

Maur E. 2004. Ještě k Petru Záhorkovi ze Záhorki, „Documenta Pragensia”, 23, s. 51–69.

Mostecký V. 1956. Je Petr Záhorka P. Chelčickým?, „Jihočeský Sborník Historický”, 25, s. 97–100.

Paner A. 2015. Fenomen kariery Jana Rokycany, [w:] Elity i masy w społeczeństwach Czech i Polski w średniowieczu i wczesnych czasach nowożytnych, red. A. Januszek-Sieradzka i in., Lublin, s. 79–100.

Peschke E. 1981. Kirche und Welt in der Theologie der Böhmisches Brüder. Vom Mittelalter zur Reformation, Berlin.

Soukup P. 2011. Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra, Praha. Tolstoj L.N. 1950. O bratru Palečkovi, tłum. J. Kopta, Praha.

Urbánek R. 1930. Věk poděbradský, 3, Praha. De Vooght P. 1972. Jacobellus de Stříbro (+1429) premier théologien du hussitisme, Louvain.

Ягичъ И.В. 1893. Введение, [w:] Сочинения Петра Хельчицкаго, I. Сътъ въры; II. Реплика противъ Бискупца. Трудъ Ю.С. Анненкова. Окончилъ [...] И.В. Ягичъ, Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской академіи наукъ, 55, Санктпетербургъ, s. I–LI.

Izabela Jakubowska-Antochów Od Farskiej Góry do murowanej twierdzy. Początki Ciechanowa – krótki rys

Affelski J., Ignaczak M. 2014. Ciałopalne cmentarzysko ludności kultury łużyckiej z Ciechanowa, woj. mazowieckie, „Raport”, 9, s. 177–197.

Gawarecki W.H. 1830. Wiadomość historyczno-statystyczna o mieście Ciechanowie, [w:] Pamiętnik historyczny Płocki, 2, Warszawa.

Gawarecki W.H. 1843. Wiadomość o zamku w mieście Ciechanowie, [w:] Kalendarzyk polityczny na rok 1843. Wydawany za Upoważnieniem Rządu przez Fr. Radziszewskiego, Warszawa, s. 1–12 (Część druga).

Górska I. 1976. Ciechanów, miasto wojewódzkie, [w:] Grodziska Mazowska i Podlasia, Wrocław, s. 31–35.

Guerquin B. 1984. Zamki w Polsce, Warszawa, s. 127–128.

Jakubowska I. 2015. Badania archeologiczne przy południowej ścianie Domu Dużego na zamku w Ciechanowie w 2015 r., [w:] Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie – nowe spojrzenie, red. M.J. Piotrowski, Ciechanów, s. 55–58.

- Kłoczko A. 2002. Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie, „Mazowsze”, 15, s. 3–21.
- Kociszewski A. 1992. Od castrum do oppidum. Problemy rozwoju i genezy Ciechanowa, „Zapiski Ciechanowskie”, 8, s. 7–28.
- Kociszewski A. 2006a. Karty z dziejów zamku, „Ciechanowskie Studia Muzealne”, 4, Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie Wczoraj – Dziś – Jutro, Ciechanów, s. 85–112.
- Kociszewski A. 2006b. Karty z dziejów zamku, „Studia Mazowieckie”, 2(8), 1, s. 11–36.
- Kociszewski A. 2015. Dzieje Ciechanowa do 1918 roku, Ciechanów.
- Kowalczyk-Heyman E. 2017. Ciechanów średniowieczny, [w:] Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie – nowe spojrzenie, red. M.J. Piotrowski, Ciechanów, s. 9–14.
- Małowiecki R. 1992a. Problemy początków zamku w Ciechanowie, „Zapiski Ciechanowskie”, 8, s. 77–93.
- Małowiecki R. 1992b. Uwagi do problemu początków Ciechanowa, „Zapiski Ciechanowskie”, 8, s. 29–53.
- Miecznikowski Z. 2016. Pradzieje Ciechanowa i okolic, [w:] Ciechanów. Szkice z historii miasta, red. A.K. Sobczak, Ciechanów, s. 35–44.
- Miecznikowski Z. 2017. Wstępne wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych na zamku w Ciechanowie w 2008 r., [w:] Zamek książąt Mazowieckich w Ciechanowie – nowe spojrzenie, red. M.J. Piotrowski, Ciechanów, s. 35–44.
- Miłobędzki A., Piniński J. 1967. Ciechanów, [w:] Informator archeologiczny. Badania. Rok 1967, Warszawa, s. 314–315.
- Pacuski K. 2016. Ciechanów średniowieczny na tle dziejów Mazowsza w świetle źródeł pisanych, [w:] Ciechanów. Szkice z historii miasta, red. A.K. Sobczak, Ciechanów, s. 45–61.
- Pazyra S. 1969. Dziewięć wieków Ciechanowa, [w:] Millenium Ciechanowa, red. S. Pazyra, Ciechanów.
- Pazyra S. 1976. Dzieje Ciechanowa i ziemi ciechanowskiej, Ciechanów.
- Piniński J. 1968. Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych na zamku w Ciechanowie w 1966 roku, [w:] Sprawozdania 1967–1968 Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem UW i PW, Warszawa.
- Piotrowski M.J. 2002. Tajemnice ciechanowskiego zamku, „Z Otchłani Wieków”, 57, 3–4, s. 42–48.
- Piotrowski M.J. 2006. Ratownicze prace archeologiczne prowadzone na zamku w Ciechanowie w 2003 roku, „Ciechanowskie Studia Muzealne”, 4, Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie. Wczoraj – Dziś – Jutro, s. 69–84.
- Piotrowski M.J. 2012. Fakty i mity ciechanowskiego zamku, przewodnik po wystawie Działu Archeologicznego Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie, Ciechanów.
- Piotrowski M.J. 2016. Wczesnośredniowieczny i średniowieczny Ciechanów w świetle źródeł archeologicznych – zarys zagadnienia (okres przedlokacyjny), [w:] Ciechanów. Szkice z historii miasta, red. A.K. Sobczak, Ciechanów, s. 27–44.

Piotrowski M.J. 2017. Przedstawienie wyników badań archeologicznych i nadzoru na zamku w Ciechanowie w latach 2005–2011, [w:] Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie – nowe spojrzenie, red. M.J. Piotrowski, Ciechanów, s. 25–33.

Rytter E. 2006. Historia badań wykopaliskowych przeprowadzonych na zamku w Ciechanowie w latach 1955–1988, „Ciechanowskie Studia Muzealne”, 4, Zamek Książąt Mazowieckich w Ciechanowie. Wczoraj – Dziś – Jutro, s. 31–42.

Sypek A., Sypek R. 2002. Zamki i warownie ziemi mazowieckiej, Warszawa, s. 90–92.

Wołosz A.K.F. 1987. Zamek w Ciechanowie, Ciechanów. Wołosz A.K.F. 1988. Ze studiów nad książęcym zamkiem, „Ciechanowskie Studia Muzealne”, 1, s. 23–54.

Beata Jankowiak-Konik Sytuacja polityczno-społeczna Danii w XIX w. a wykorzystanie motywów historycznych i archeologicznych w bornholmskiej ceramice drugiej połowy XIX i początku XX w.

Bøggild H., Hjorth M., Knudsen A.V., Larsen N.-H., Serena L., Vensild H. 2006. L. Hjorth - keramik gennem 150 år, Rønne.

Dąbrówka A., Michalski M. red. 2013. Oblicza mediewalizmu, Poznań.

Jensen B. 2016. Bornholm - Danmarks ferieø. Træk af turismens historie, Rønne.

Kałuża K. 2018. Rola Tradycji w Kościele. Między "archeologizmem" a "entuzjazmem", "Theological Research", 6, s. 53-70. <https://doi.org/10.15633/thr.3523>

Knudsen A.V. 1990. Bornholmsk keramik - Michael Andersen, Rønne.

Knudsen A.V. 1997. Den bornholmske keramik - bornholmsk lertøj, fajance og terracotta, tekst towarzyszący wystawie w Hjorths Fabrik.

Østergaard U. 2012. The Danish Path to Modernity, [w:] Nordic Paths to Modernity, red. J.P. Árnason, B. Wittrock, New York-Oxford, s. 49-68. <https://doi.org/10.1515/9780857452702-004>

Skubiszewski P. 1965. Czara włocławska, Poznań.

Sobiesiak J. 2020. Mediewalizm w malarstwie czeskim XIX wieku. Zwycięstwo pod Mediolanem 1158 roku i inne kluczowe wydarzenia epoki średniowiecza budujące tożsamość wspólnoty Czechów, "Studia z Dziejów Średniowiecza", 24, s. 213-228. <https://doi.org/10.26881/sds.2020.24.09>

Szelągowska G. 2010. Dania, Historia Państw Świata w XX i XXI wieku, Warszawa.

Bożena Józefów-Czerwińska Rzeczy i ludzie w czasie zagrożenia kryzysem humanitarnym – w relacjach Profesora Władysława Duczko

Appadurai A. 1986. Introduction: commodities and the politics of value, [w:] The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective, red. A. Appadurai, Cambridge, s. 3-63. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511819582.003>

Domber G.F. 2014. Empowering Revolution: America, Poland, and the End of the Cold War, Chapel Hill. <https://doi.org/10.5149/northcarolina/9781469618517.001.0001>

Eisler J. 2006. Polski rok 1968, Warszawa.

Frybes M. 2013. Ruch wsparcia dla "Solidarności" i Polski w latach 80. jako ruch społeczny, "Acta Universitatis Lodzensis. Folia Sociologica", 47, s. 51-71. <https://doi.org/10.18778/0208-600X.47.04>

Jaworski P. 2017. Most przez Bałtyk. Szwecja wobec "Solidarności" 1980-1982, Warszawa.

Józefów-Czerwińska B., Czarnocha B. 2025. Pedagogical Authority in a Changing World. The Contemporary Portrait of a Master Władysław Duczek (1946-2025), "Horyzonty Wychowania", 24, 72, s. 55-65. <https://doi.org/10.35765/hw.2025.2472.07>

Kamińska K. 2015. Stan wojenny w Polsce na łamach dziennika "The Times" (analiza jakościowa i statystyczna), "Studia medioznawcze", 2, s. 89-102. <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.ms.2015.61.551>

Kreihls G. 2004. Dobro ukryte w archiwach. Akcja dobroczynna Kościoła katolickiego w czasie kryzysu gospodarczego i politycznego w Polsce lat 1980-1990, Katowice.

Łukasiewicz S., Jaczyńska A., Pleskot P. 2017. Wasza solidarność - nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 (grudzień 1981 - styczeń 1982), Lublin.

Pleskot P. 2013. Kłopotliwa panna "S". Postawy polityczne Zachodu wobec "Solidarności" na tle stosunków z PRL (1980-1989), Warszawa.

Wilczok K. 2022. Komisja Charytatywna Episkopatu Polski w stanie wojennym jako główny pośrednik w przekazywaniu zagranicznej pomocy humanitarnej. Przykład województwa katowickiego, "Pamięć i Sprawiedliwość", 4, s. 508-525.

Igor Kąkolewski Jak mierzyć (pozagrobowy) sukces Rzeczypospolitej Obojga Narodów? Spojrzenie z perspektywy początku XXI wieku

Bömelburg H.-J. 2017. Sprachliche, religiöse und kulturelle Sondergruppen. Trennungslinien zwischen Mehrheiten und Minderheiten, [w:] Polen in der europäischen Geschichte. Ein Handbuch in vier Bänden, 2, Der ständische Unionsstaat der Frühen Neuzeit, red. H.-J. Bömelburg, Stuttgart, s. 719–739.

Cieplucha P. 2014. Prometeizm i koncepcja Międzymorza w praktyce polityczno-prawnej oraz dyplomacji II RP, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, 43, s. 39–55.

Dowga L. 2024. Нотатки про «окциденталізацію», «латинізацію» та «полонізацію» ранньомодерної української культури / Uwagi o „okcydentalizacji”, „latynizacji” i „polonizacji” wczesnonowożytnej kultury ukraińskiej, [w:] Річ Посполита – нові погляди на спільну польсько-українську історію ранньомодерного періоду / Rzeczpospolita – nowe spojrzenia na wspólną polsko-ukraińską historię wczesnej epoki nowożytnej, red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, N. Starczenko, Wilno–Warszawa–Berlin, s. 37–44 i s. 45–53.

Estreicher K. 1870. Bibliografia polska XIX stolecia, 1, A–F, Kraków.

Норобес В. 2024. Чи зникла Річ Посполита з теренів козацької України по повстанню Хмельницького? Погляд із-за лаштунків Гетьманату / Czy Rzeczpospolita znikła z terenów kozackiej Ukrainy po powstaniu Chmielnickiego? Spojrzenie z perspektywy Hetmanatu, [w:] Річ Посполита – нові погляди на спільну польсько-українську історію ранньомодерного періоду / Rzeczpospolita – nowe spojrzenia na wspólną polsko-ukraińską historię wczesnej epoki nowożytnej, red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, N. Starczenko, Wilno–Warszawa–Berlin, s. 53–60 i s. 61–68.

Karin F. 2000. The Other Prussia. Royal Prussia, Poland and Liberty, 1569–1772, Cambridge.

Kąkolewski I. 2018. Nigdy nieumierające ciało państwa, czyli o trwałości toposu (re-)born statehood w europejskiej kulturze politycznej, „Kwartalnik Historyczny”, 2, s. 483–498.

<https://doi.org/10.12775/KH.2018.125.2.08>

Kąkolewski I., Kopczyński M. red. 2012. Pod wspólnym niebem. Rzeczpospolita wielu narodów, wyznań i kultur. Wystawa. Muzeum Historii Polski. Zamek Królewski w Warszawie. 3 V–31 VII 2012, katalog wystawy, Warszawa.

Kąkolewski I., Kopczyński M., Starczenko N. 2024. Вступне слово / Słowo wstępne, [w:] Річ Посполита – нові погляди на спільну польсько-українську історію ранньомодерного періоду / Rzeczpospolita – nowe spojrzenia na wspólną polsko-ukraińską historię wczesnej epoki nowożytnej, red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, N. Starczenko, Wilno–Warszawa–Berlin, s. 9–14 i s. 15–20.

Kopczyński M., Tygielski W. red. 2010. Pod wspólnym niebem. Narody dawnej Rzeczypospolitej, Warszawa.

Kroll P. 2008. Od ugody hadziackiej do Cudnowa. Kozacyzna między Rzeczpospolitą a Moskwą w latach 1658–1660, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323518808>

Litwin H. 1993. Narody pierwszej Rzeczypospolitej, [w:] Tradycje polityczne dawnej Polski, red. A. Sucheni-Grabowska, A. Dybkowska, Warszawa, s. 168–218.

Naworski Z. 1992. Sejmik generalny Prus Królewskich 1569–1772: organizacja i funkcjonowanie na tle systemu zgromadzeń stanowych prowincji, Toruń.

Niendorf M. 2017. Polen und Litauen im Unionsverband, [w:] Polen in der europäischen Geschichte, 2, red. H.-J. Bömelburg, Stuttgart, s. 697–718.

Pietrzyk-Reeves D., Kewes P., Seaward P. red. [w druku]. Early Modern Parliamentary Culture of Poland-Lithuania and the Kingdoms of Britain and Ireland.

Sikorska-Kulesza J. 2013. Z tradycji unii horodelskiej w okresie zaborów. Konteksty polityczne, [w:] Unia horodelska – dzieje i pamięć (1413–2013), red. I. Kąkolewski, P. Kondrasiuk, M. Kopczyński, Zamość–Warszawa, s. 81–102.

Starczenko N. 2024. Ukraińskie światy Rzeczypospolitej, Kraków.

Teller A., Kąkolewski I. 2014. Paradisus Iudaeorum? 1569–1648, [w:] Polin: 1000 Year History of Polish Jews, red. B. Kirshenblatt-Gimblett, A. Polonsky, Warsaw, s. 86–125.

Tkacz-Tryniecki M. 2019. Wstęp, [w:] Andreæ Maximiliani Fredro Gestorum Populi Poloni sub Henrico Valesio, Polonorum postea verò Galliae Rege = Andrzej Maksymiliana Fredry dzieje narodu polskiego za czasów Henryka Walezego króla Polaków potem zaś Francji, tłum. J. Macjon, wstęp i przyp. M. Tkacz-Tryniecki, Warszawa, s. 23–26.

Urbańczyk M. 2015. Idea ULB (Ukraina–Litwa–Białoruś) w myśli Jerzego Giedroycia i Juliusza Mieroszewskiego, [w:] Rodzinna Europa. Europejska myśl polityczno-prawna u progu XXI wieku, red. P. Fiktus, H. Malewski, M. Marszał, Wrocław, s. 309–322.

Zakrzewski A. 2024. Складні наслідки відсутності поняття «річпосполитянин» / Przykre skutki braku pojęcia „Rzeczpospolitanin”, [w:] Річ Посполита – нові погляди на спільну польсько-українську історію ранньомодерного періоду / Rzeczpospolita – nowe spojrzenia na wspólną polsko-ukraińską historię wczesnej epoki nowożytnej, red. I. Kąkolewski, M. Kopczyński, N. Starchenko, Wilno–Warszawa–Berlin, s. 21–28 i s. 29–36.

Karol Kollinger **Czy na Rusi w średniowieczu jadano mięso tura? Bos primigenius – historyk i archeozoologia**

Banaszkiewicz J. 2013. Młodzieńcze gesta Bolesława Krzywoustego, czyli jak zostaje się prawdziwym rycerzem i władcą, [w:] tegoż, Takie sobie średniowieczne bajeczki, Kraków, s. 505-539.

Bökönyi S. 1962. Zur Naturgeschichte des Ures in Ungarn und das Problem der Domestikation des Hausrindes, "Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae", 14, 3-4, s. 175-214.

Gee H. 1993. The distinction between postcranial bones of Bos primigenius Bojanus, 1827 and Bison priscus Bojanus, 1827, from the British Pleistocene and the taxonomic status of Bos and Bison, "Journal of Quaternary Science", 8, 1, s. 79-92. <https://doi.org/10.1002/jqs.3390080107>

Grigson C. 1978. The Craniology and Relationships of Four Species of Bos, 4. The Relationship between Bos primigenius Boj. and B. taurus L. and its implications for the Phylogeny of the Domestic Breeds, "Journal of Archaeological Science", 5, s. 123-152. [https://doi.org/10.1016/0305-4403\(78\)90028-6](https://doi.org/10.1016/0305-4403(78)90028-6)

Kobryń H., Lasota-Moskalewska A. 1989. Certain osteometric differences between the aurochs and domestic cattle, "Acta Theriologica", 34, 4, s. 67-82. <https://doi.org/10.4098/AT.arch.89-4>

Kollinger K. 2025. Mykoła Szarlemań i polowania Andronika I - rewizja. Przyczynek do historii ukraińskiej zoologii, "Kwartalnik Historii Nauki i Techniki", 70, 1, s. 89-101. <https://doi.org/10.4467/0023589XKHNT.25.001.21322>

Lasota-Moskalewska A. 2005. Zwierzęta udomowione w dziejach ludzkości, Warszawa.

Lynch A.H., Hamilton J., Hedges R.E.M. 2008. Where the wild things are: aurochs and cattle in England, "Antiquity", 82, 318, s. 1025-1039. <https://doi.org/10.1017/S0003598X00097751>

Maltby M. 2012. From Alces to Zander: A summary of the zooarchaeological evidence from Novgorod, Gorodishche and Minino, [w:] The archaeology of medieval Novgorod in context. Studies in centre/ periphery relations, red. M.A. Brisbane, N.A. Makarov, E.N. Nosov, Oxford, s. 351-380. <https://doi.org/10.2307/j.ctvh1dqcg.28>

Maltby M. 2020. Humans and animals in northern medieval Russia, [w:] M. Maltby, M. Brisbane i in., Animals and archaeology in northern medieval Russia. Zooarchaeological studies in Novgorod and its region, Oxford-Philadelphia, s. 309-347. <https://doi.org/10.2307/j.ctv138wsxr.20>

Maltby M., Hamilton-Dyer S., Zinoviev A.V., Sablin M. 2020. The exploitation of wild mammals in Novgorod and sites in its immediate hinterland, [w:] M. Maltby, M. Brisbane i in., Animals and

archaeology in northern medieval Russia. Zooarchaeological studies in Novgorod and its region, Oxford-Philadelphia, s. 223-237. <https://doi.org/10.2307/j.ctv138wsxr.16>

Martin Th. 1990. Jungpleistozäne und holozäne Skelettfunde von Bos primigenius und Bison priscus aus Deutschland und ihre Bedeutung für die Zuordnung isolierter Langknochen, "Eiszeitalter und Gegenwart", 40, s. 1-19. <https://doi.org/10.3285/eg.40.1.01>

Mejnartowicz L. 1998. Dlaczego zginął tur?, "Łowiec Polski", 1/98, s. 18-20.

Prummel W., Niekus M.J.L.Th. 2011. Late Mesolithic hunting of a small female aurochs in the valley of the River Tjonger (the Netherlands) in the light of Mesolithic aurochs hunting in NW Europe, "Journal of Archaeological Science", 38, s. 1456-1467. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2011.02.009>

Samsonowicz A. 2011. Łowiectwo w Polsce Piastów i Jagiellonów, wyd. 2, Warszawa.

Vörös I. 1985. Early medieval Aurochs (Bos primigenius Boj.) and his extinction in Hungary, "Folia Archaeologica", 36, s. 193-221.

Jacek Konik „Korczak, Wilczyńska i inni – śladami dzieci getta warszawskiego” – wstępne informacje o realizacji nowego projektu badawczego

Kłosek-Kozłowska D. 2001. Oś Saska i Ogród Saski w Warszawie. Wartości dawne i nowe założenia saskiego Warszawy – próba identyfikacji, [w:] Królewskie ogrody w Polsce. The Royal Gardens in Poland, red. M. Szafrńska, Warszawa, s. 237–264.

Konik J. 2023. Głosy zabitego miasta. Wstępna prezentacja rezultatów badań archeologicznych na terenie dawnego getta warszawskiego w latach 2021–2022, Wrocław–Warszawa.

Małkowska-Bieniek E. 2008. Śladami warszawskich Żydów, Warszawa.

Nadolski A.M. 2008. Pani Chłodna (opowieść o warszawskiej ulicy), Warszawa.

Napieralski M. 2023. Młocińskie szmelcarnie, „Nasze Bielany”, 6 (287), s. 16. Utracka K. 2009. Wola 1944: powstańcze miejsca pamięci, Warszawa.

Witkowska-Krych A. 2019. Mniej strachu. Ostatnie chwile z Januszem Korczakiem, Warszawa.

Zieliński J. 1996. Atlas dawnej architektury, ulic i placów Warszawy. Śródmieście historyczne, 2, Canaletta – Długosza, Warszawa.

Anna Bogumiła Kowalska, Krzysztof Kowalski Fakty i mity. Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Piasków Wielkich na Pomorzu Zachodnim w świetle kwerendy archiwalnej

Eggers H.J. 1939. Die Vorgeschichte des Kreises, [w:] Kreis Kammin-Land, Die Kunst- und Kulturdenkmäler der Provinz Pommern, red. G. Bronisch, W. Ohle, Stettin, s. 24–32.

Eggers H.J. 1978. Funde der wendisch-wikingischen Zeit in Pommern. Textband, Kiel.

FMP 2016. Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar, 2, red. M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski, Warszawa. Horoszkowski G., Kowalówka A. 2012. Wczesne średniowiecze – katalog

zabytków, [w:] Zaginione – Ocalone. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich, red. K. Kowalski, D. Kozłowska-Skoczka, Szczecin, s. 329–370.

Jahresbericht 1897. Neunundfünfzigster Jahresbericht der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. April 1896 bis April 1897, „Baltische Studien”, NF, 1, s. 289–297.

Jahresbericht 1898. Sechzigster Jahresbericht der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. April 1897 – April 1898, „Baltische Studien”, NF, 2, s. 135–144.

Kiersnowscy T. i R. 1959. Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Pomorza, Polskie Skarby Wczesnośredniowieczne, 2, Polskie Badania Archeologiczne, 4, Warszawa–Wrocław.

Kowalski K. 2021. Losy zabytków archeologicznych ewakuowanych w latach 1942–1944 ze zbiorów Pomorskiego Muzeum Krajowego w Szczecinie, „Materiały Zachodniopomorskie”, NS, 17, 13–35.

Kunkel O. 1926. Aus Pommerns Urgeschichte, Berlin (Sonder-Ausdruck: Das Pommersche Heimatbuch, s. 242–294).

Łęga W. 1930. Kultura Pomorza we wczesnym średniowieczu na podstawie wykopalisk, Toruń.

Schumann H. 1896. Die Cultur Pommerns in vorgeschichtlicher Zeit, „Baltische Studien”, AF, 46, s. 103–208.

Schumann H. 1897. Die Kultur Pommerns in vorgeschichtlicher Zeit, Berlin. Schumann H. 1902. Pommersche Schatzfunde. Der Bronzedepodfund von Nassenheide. Der Hacksilberfund von Paatzig (Kr. Camin), „Baltische Studien”, NF, 6, 65–94.

Stammliste 1907. Stammliste des Königlichen Kadettenhauses Culm-Cöslin (1. Juni 1776 – 1. November 1907), Berlin.

Stubenrauch A. 1898. Untersuchungen auf den Inseln Usedom und Wollin im Anschluß an die Vinetafrage, „Baltische Studien”, NF, 2, s. 65–126.

Walter E. 1904. Sechshundsechzigster Jahresbericht der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. April 1903 bis April 1904. Beilage I. Ueber Altertümer und Ausgrabungen in Pommern in den Jahren 1902–03, „Baltische Studien”, NF, 8, s. 152–163.

Agnieszka Matuszewska Megalityczne ścieżki. Krajobraz kulturowy Pomorza w świetle rekonstrukcji, turystyki i działań popularyzatorskich

Ilkiewicz J. 1998. Borkowo - cmentarzysko megalityczne, Koszalin.

Kościelna J., Matuszewska A. 2015. Legendy jako źródło identyfikacji obiektów megalitycznych. Przykład mikroregionu cedyńskiego, „Rocznik Chojeński”, 7, s. 9-36.

Krzak Z. 2001. Megality świata, Wrocław.

Matuszewska A. 2023. Odkryć to co pozornie znane. Megality Pomorza Zachodniego, Szczecin.

Müller J., Kruckenberg C., Großmann R., Luckner J. 2023. A Map of European Megaliths, „Journal of Neolithic Archaeology”, 25, s. 165-173. <https://doi.org/10.12766/jna.2023.6>

Skrzypek I. 2005. Archeologia gminy Malechowo, [w:] Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej, 4, Gmina Malechowo, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno, s. 31-91.

Sprockhoff E. 1967. Atlas der Megalithgräber Deutschlands, 2, Mecklenburg - Brandenburg - Pommern, Textband, Atlasband, Bonn.

Sukniewicz D. 2017. W dolinie łupawskich megalitów. Megaliths of the Łupawa Valley. Europejski Szlak Megalitów - Polska, Potęgowo.

UNESCO 2021. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education, Paris: UNESCO (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>, data dostępu: 28.08.2025). <https://doi.org/10.1163/9789004738058>

Wierzbicki J. 2005. Grobowiec megalityczny z Borkowa, stan. 1, gm. Malechowo, woj. zachodniopomorskie. Jedyny grób korytarzowy na ziemiach polskich?, [w:] Historia i kultura Ziemi Sławińskiej, 4, Gmina Malechowo, red. W. Rączkowski, J. Sroka, Sławno, s. 93-112.

Wierzbicki J. 2017. Grobowce megalityczne w dorzeczu Łupawy, [w:] Dziedzictwo archeologiczne doliny Łupawy. Między ochroną a promocją, Gdynia, s. 25-40.

Wiktorzak T. 2020. Grobowce megalityczne na Pomorzu Środkowym - nowe odkrycia, [w:] Archaeologia - Pomoranica - Musealia. Studia z okazji 80. urodzin Ignacego Skrzypka, red. A. Kasprzak, A. Kuczkowski, M. Krzeptowski, Koszalin, s. 60-76.

Magdalena Natuniewicz-Sekuła, Łukasz Antosik, Tomasz Kurasiński Dwa interesujące okucia średniowieczne z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Weklicach, stan. 7, pow. Elbląski

Antosik Ł. 2024. Zabytki włókiennicze z grodziska w Czerchowie, [w:] Początki Łęczycy, 4, Przedpiastowski gród w Czerchowie, red. R. Grygiel, T. Jurek, Łódź, s. 901-906.

Antosik Ł. 2025. Wczesnośredniowieczne włókiennictwo na Śląsku (X-XIII w.), Łódź. 378

Antosik Ł., Bogucki M., Maik J. 2025. Tkanina wzorzysta i inne tkaniny lniane z wczesnośredniowiecznego skarbu monet z Wielkopolski, "Slavia Antiqua", 66, s. 269-280. <https://doi.org/10.14746/sa.2025.66.9>

Antosik Ł., Kurasiński T. 2018. Textile Finds from the Early Medieval Cemetery in Glinno, Sieradz District. New Data for the Research on Textile Production in Central Poland, "Fasciculi Archaeologiae Historicae", 31, s. 125-133. <https://doi.org/10.23858/FAH31.2018.010>

Bieler S. 2019. Die spätslawische Siedlung von Alt Stassow, Fpl. 8, Lkr. Rostock, [w:] Slawisches Siedlungswesen im nordostdeutschen Raum. Archäologische Forschungen auf früh- und hochmittelalterlichen Fundplätzen von der Insel Rügen bis zur Uckermarks, red. F. Biermann, Bonn, s. 191-289.

Biermann F. 2009. Bootsgrab - Brandgrab - Kammergrab. Die slawischen Gräberfelder von Usedom im Kontext der früh- und hochmittelalterlichen Bestattungssitten in Mecklenburg und Pommern, Archäologie und Geschichte im Ostseeraum, 7, Rahden/Westf.

Brather S. 2008. Archäologie der westlichen Slawen. Siedlung, Wirtschaft und Gesellschaft im früh- und hochmittelalterlichen Ostmitteleuropa, Berlin-New York. <https://doi.org/10.1515/9783110209952>

Duczko W. 2000. Obecność skandynawska na Pomorzu i słowiańska w Skandynawii we wczesnym średniowieczu, [w:] Salsa Cholbergiensis. Kołobrzeg we wczesnym średniowieczu, red. L. Leciejewicz, M. Rębkowski, Kołobrzeg, s. 23-44.

Firszt S. 2002. Wczesnośredniowieczny "Dom tkacza" przy ul. Najświętszej Marii Panny w Legnicy, [w:] Civitas & Villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie środkowej, red. C. Buśko i in., Wrocław-Praha, s. 143-150.

Gabriel I. 1988. Hof- und Sakralkultur sowie Gebrauchs- und Handelsgut im Spiegel der Kleinfunde von Starigard/Oldenburg, "Bericht der Römisch-Germanischen Kommission", 69, s. 103-291.

Grupa M. 2004. Textiles from the Early Medieval Cemetery at Kałdus, Pomerania, Poland, [w:] Priceless Invention of Humanity - Textiles. North European Symposium for Archaeological Textiles VIII, red. J. Maik, "Acta Archaeologica Lodziensia", 50, 1, Łódź, s. 101-104.

Herman R. 2006-2007. Ślady tekstyliów zachowane na powierzchni kabłączków skroniowych z cmentarzyska wczesnośredniowiecznego w Dobrzemiu n/Wisłą, "Łódzkie Sprawozdania Archeologiczne", 10, s. 213-224.

Jabłońska-Dyrda J. 2019. Pozostałości tekstylne, [w:] Ciepłe. Elitarna nekropolia wczesnośredniowieczna na Pomorzu Wschodnim, red. S. Wadył, Gdańsk, s. 243-252.

Jagodziński J. 2023. Goście, kupcy, osadnicy. Kontakty Słowian Zachodnich i Skandynawów w epoce wikingów, Elbląg.

Kamińska J., Nahlik A. 1958. Włókiennictwo gdańskie w X-XIII wieku, Acta Archaeologica Universitatis Lodziensis, 6, Łódź.

Kenig P., Stysińska W. 2008. Zarys dziejów bielskiego przemysłu i przewodnik po ekspozycji włókienniczej, Bielsko-Biała.

Klichowska M. 1969. Szczątki roślinne z wykopalisk na terenie ogrodu arcybiskupiego na Ostrowie Tumskim w Poznaniu w 1961 roku, "Sprawozdania Archeologiczne", 20, s. 457-459.

Knorr H.A. 1938. Die slawische Messerscheidenbeschläge, "Mannus", 30, s. 479-545.

Kóčka-Krenz H. 1983. Złotnictwo skandynawskie IX-XI wieku, Poznań.

Kóčka-Krenz H. 1993. Bizuteria północno-zachodnio-słowiańska we wczesnym średniowieczu, Poznań.

Krabath S. 2001. Die hoch- und spätmittelalterlichen Buntmetallfunde nördlich der Alpen. Eine archäologisch-kunsthistorische Untersuchung zu ihrer Herstellungstechnik, funktionalen und zeitlichen Bestimmung, Internationale Archäologie, 63, 1, Rahden/Westf.

Kurasiński T., Skóra K. 2012. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w Lubieniu, pow. piotrkowski, Łódź.

Latałowa M., Rączkowski W. 1999. Szczątki lnu (*Linum usitatissimum* L.) z wczesnośredniowiecznego stanowiska we Wrześnicy (Polska północna) w interpretacji botanicznej i archeologicznej, [w:] Rośliny w dawnej gospodarce człowieka. Warsztaty archeobotaniczne '97, red. K. Wasylkowa, Polish Botanical Studies. Guidebook, 23, Kraków, s. 263-278.

Lityńska-Zajac M., Wasylkowa K. 2005. Przewodnik do badań archeobotanicznych, Poznań.

Łęga W. 1935. Kultura Pomorza we wczesnym średniowieczu na podstawie wykopalisk, Toruń.

- Maik J. 1988. Wyroby włókiennicze na Pomorzu z okresu rzymskiego i ze średniowiecza, *Acta Archaeologica Lodziensia*, 34, Wrocław.
- Maik J. 1991. Tekstylia wczesnośredniowieczne z wykopalisk w Opolu, Warszawa-Łódź.
- Maik J. 2012. Wyniki analiz tkanin z cmentarzyska w Lubieniu, pow. piotrkowski, [w:] T. Kurasiński, K. Skóra, *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w Lubieniu, pow. piotrkowski*, Łódź, s. 339-341.
- Michałowska M. 2006. *Leksykon włókiennictwa*, Warszawa.
- Nahlik A. 1958. Tkaniny z XIII-XIV-wiecznego cmentarzyska w miejscowości Równina Dolna, pow. Kętrzyn, "Rocznik Olsztyński", 1, s. 171-191.
- Natuniewicz-Sekuła M., Baczewski M. 2023. Weklice. A Cemetery of the Wielbark Culture on the Eastern Margin of the Vistula Delta (Excavations 2005-2018), *Monumenta Archaeologica Barbarica*, 23, Warszawa. <https://doi.org/10.23858/Waw/k/006>
- Natuniewicz-Sekuła M., Okulicz-Kozaryn J. 2011. Weklice. A Cemetery of the Wielbark Culture on the Eastern Margin of Vistula Delta (Excavations 1984-2004), *Monumenta Archaeologica Barbarica*, 17, Warszawa.
- Natuniewicz-Sekuła M., Sikora J. 2023. Results of radiocarbon dating of charcoal and wood samples from the cemetery in Weklice, [w:] Weklice. A Cemetery of the Wielbark Culture on the Eastern Margin of the Vistula Delta (Excavations 2005-2018), red. K. Skóra, A. Cieśliński, *Monumenta Archaeologica Barbarica*, 23, Warszawa, s. 197-203. <https://doi.org/10.23858/Waw/k/006>
- Naum M. 2004. Słowiański Bornholm. Kontakty między Bornholmem a północno-zachodnim wybrzeżem Bałtyku w latach 900-1259, "Materiały Zachodniopomorskie. Nowa Seria", 1, 1, s. 133-148.
- Naum M. 2008. Homelands lost and gained. Slavic migration and settlement on Bornholm in the early Middle Age, Lund.
- Rauhut L., Długopolska L. 1972. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, "Wiadomości Archeologiczne", 37, 3, s. 320-393.
- Rudziński P.M. 2009. Tarcza we wczesnośredniowiecznej Polsce na tle europejskim. Od plemienia do państwa, "Acta Militaria Mediaevalis", 5, s. 21-78.
- Schanz E. 2009. Das jungslawische Körpergräberfeld bei Basedow, Lkr. Demmin, mit einer bemerkenswert beschlagenen Messerscheide, "Bodendenkmalpflege in Mecklenburg-Vorpommern", 57, s. 207-263.380
- Schoknecht U. 2002. Zirzow, eine slawische Siedlung am Tollensetal, *Archäologische Berichte aus Mecklenburg-Vorpommern*, 6, Waren.
- Sikorski A. 2003. Nie tylko o tekstyliach wykopaliskowych z Wielkopolski, "Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski", 2, s. 123-142.
- Stanisławski B. 2016. Słowianie w Skandynawii epoki wikingów, [w:] *Od Bachórze do Światowita ze Zbrucza. Tworzenie się słowiańskiej Europy w ujęciu archeologicznym, historycznym i językoznawczym. Studia źródłoznawcze dedykowane Profesorowi Michałowi Parczewskiemu w 70-tą rocznicę urodzin*, red. B. Chudzińska, M. Wojenka, M. Wołoszyn, Kraków-Rzeszów, s. 221-231.

Wiklak H. 1960. Cmentarzysko z XII i XIII w. w Poddębicach, "Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Archeologiczna", 5, s. 183-207.

Joanna Popielska-Grzybowska **Tańczący z węzami...**

Allen J.P. 1989. The Cosmology of the Pyramid Texts, [w:] Religion and Philosophy in Ancient Egypt, red. W.E. Simpson, Yale Egyptological Studies, 3, New Haven, s. 1-28.

Allen J.P. 2005. The Ancient Egyptian Pyramid Texts, Writings from the Ancient World, 23, Atlanta.

Amin T. 2011. A Terminology of Difference: Making the Case for Black Dance in the 21st Century and Beyond, "The Journal of Pan African Studies", 4, 6, s. 7-15.

Badawi Z. 2025. Afrykańska historia Afryki, przeł. A. Sobolewska, Kraków.

Bartmiński J. 2009. Językowe podstawy obrazu świata, Lublin.

Brunner-Traut E. 1958. Der Tanz im alten Ägypten nach bildlichen und inschriftlichen Zeugnissen, Ägyptologische Forschungen, 6, Glückstadt.

Brunner-Traut E. 1986. Tanz, [w:] Lexikon der Ägyptologie, 6, red. W. Helck, W. Westendorf, Wiesbaden, s. 215-231.

Buckland T.J. 2006. Dance, History, and Ethnography: Frameworks, Sources, and Identities of Past and Present, [w:] Dancing from Past to Present: Nation, Culture, Identities, red. T.J. Buckland, Madison, s. 3-24. <https://doi.org/10.2307/jj.36132608.6>

Byczkowska-Owczarek D. 2019. Dance as a sign: discovering the relation between dance movement and culture, "Kultura i Społeczeństwo", 3, 63-74. <https://doi.org/10.35757/KiS.2019.63.3.4>

Campbell J. 2009. Potęga mitu. Rozmowy Billa Moyersa z Josephem Campbellem, przeł. I. Kania, Kraków.

Dautheville L. 1922. Danse d'autruche en l'honneur du Pharaon, "Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale", 20, s. 225-229. <https://doi.org/10.3406/bifao.1922.1790>

Faulkner R.O. 2002. A Concise Dictionary of Middle Egyptian, Oxford.

Gennep A. van 1909. Les rites de passage, Paris.

Geurts K.L. 2008. O kamieniu, chodzeniu i mówieniu w Afryce Zachodniej. Kategorie kulturowe i antropologia zmysłów, [w:] Estetyka Afryki. Antologia, red. M. Cymorek, Kraków, s. 5-26.

Gilbert H. 1992. The Dance as text in contemporary Australian drama: movement and resistance politics, "A Review of International English Literature", 23, 1, s. 134-147.

Goellner E.W., Shea Murphy J. red. 1995. Bodies of the Text: Dance as Theory, Literature as Dance, New Brunswick-New Jersey.

Green D. 2011. The Saga of African Dance and Black Studies, "Journal of Pan African Studies", 4, 6, s. 16-37.

Groemer G. 2011. The "Masters of Sacred Dance" in Eastern Japan during the Edo Period, "Japan Review", 23, s. 97-118.

- Hanna J. 1965. Africa's New Traditional Dance, "Ethnomusicology", 9, s. 13-21.
<https://doi.org/10.2307/850414>
- Hickmann H. 1956a. La danse aux miroirs: Essai de reconstitution d'une danse pharaonique de l'Ancien Empire, "Bulletin de l'Institut d'Égypte", 37, s. 151-190.
- Hickmann H. 1956b. 45 siècles de musique dans l'Égypte ancienne à travers la sculpture, la peinture, l'instrument; documents photographiques réunis et classés; textes d'introduction et commentaires, Paris.
- Hornung E., Staehelin E. 2006. Neue Studien Zum Sedfest, Basel.
- Iwaszczuk J. 1999. Taniec jako ofiara w starożytnym Egipcie, [w:] Antropologia Religii. Wybór Esejów, 1, red. M.S. Ziółkowski, Warszawa, s. 7-19.
- Junker H. 1940. Der Tanz der Mww und das Butische Begräbnis im Alten Reich, "Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo", 9, s. 1-39.
- Kees H. 1912. Der Opfertanz des ägyptischen Königs, Leipzig.
- Kees H. 1914. Nachlese zum Opfertanz des ägyptischen Königs, "Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde", 52, s. 61-72. <https://doi.org/10.1524/zaes.1915.52.1.61>
- Kerr-Berry J. 2011. The Skin We Dance, The Skin We Teach: Appropriation of Black Content in Dance Education, "Journal of Dance Education", 4, 2, s. 45-47.
<https://doi.org/10.1080/15290824.2004.10387255>
- Kuentz H.Ch. 1924. La danse des autruches, "Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale", 23, s. 85-88. <https://doi.org/10.3406/bifao.1924.1810>
- Lawal M.O., Irhue Y.K., Aliu N.L. 2021. Discourse on Efe and Gelede spectacles in contemporary Yorùbá communities in Nigeria, "Annals of the "Constantin Brâncuși" University of Târgu. Jiu letter and social science series", 2, s. 85-101.
- Olatunji C.-M.P., Koenane M.L.J. 2016. Philosophical Ruminations on Gelede: an Ultra-Spectacle Performance, "Cultura. International Journal of Philosophy of Culture and Axiology", 13, 2, s. 43-51.
https://doi.org/10.3726/b10729_43
- Olszewski B. 2008. El cuerpo del Baile: the kinetic and social fundaments of tango, "Body and Society", 14, 2, s. 63-81. <https://doi.org/10.1177/1357034X08090698>
- O'Shea J. 2006. Dancing through History and Ethnography: Indian Classical Dance and the Performance of the Past, [w:] Dancing from Past to Present: Nation, Culture, Identities, red. T.J. Buckland, Madison, s. 123-152. <https://doi.org/10.2307/jj.36132608.11>
- Popielska-Grzybowska J. 2005. Zaranie dziejów, zaranie pisma. Inskrypcje okresu Starego Państwa", [w:] J. Lipińska, M. Dolińska, J. Popielska-Grzybowska, P. Laskowski, T. Markiewicz, Tajemnice papirusów, Wrocław-Warszawa-Kraków, s. 41-81.
- Popielska-Grzybowska J. 2016. Contexts of Appearance of Water in the Pyramid Texts. An Introduction, "Études et Travaux", 29, s. 157-167.
- Popielska-Grzybowska J. 2020. Everything as One. A linguistic view of the Egyptian Creator in the Pyramid Texts, Warsaw-Wiesbaden.

Popielska-Grzybowska J. 2021. Teksty Piramid najstarsza "księga" Egipcjan wykuta w kamieniu, Warszawa.

Popielska-Grzybowska J., Alves Castro S. 2025. Materialização de crenças em linguagem, rituais e representações, [w:] Medos, crenças e representações/Fears, beliefs and representations. III Atlantic Conference. Livro dos resumos/Book of Abstracts, Ponta Delgada, s. 13-14.

Popielska-Grzybowska J., Manfredi F. 2017. Body as symbol? - The making of the body of the pharaoh from an anthropo-poietical perspective, [w:] Thinking Symbols. Interdisciplinary Studies, red. J. Popielska-Grzybowska, J. Iwaszczuk, Acta Archaeologica Pultuskiensia, 6, Pułtusk, s. 241-250.

Reed S. 1998. The Politics and Poetics of Dance, "Annual Review of Anthropology", s. 503-532.
<https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.27.1.503>

Remotti F. 1996. Tesi per una prospettiva antropo-poietica, [w:] Le fucine rituali. Temi di antropopoesi, red. S. Allovio, A. Favole, Torino, s. 9- 25.

Remotti F. 2002. Forme di umanità, Milan.

Reymond E.A.E. 1969. The Mythical Origin of the Egyptian Temple, Manchester-New York.

Sarr M.N. 2001. Funéraires et représentations dans les tombes de l'Ancien et du Moyen Empires Egyptiens. Cas de comparaison avec les civilisations actuelles de l'Afrique noire, Beiträge zur Archäologie, 5, Münster.

Sarr M.N. 2021-2022. Le ka et le ba dans l'ontologie égypto-africaine, "ANKH", 30-31, s. 110-135.

Sklar D. 2006. Qualities of Memory: Two Dances of the Tortugas Fiesta, New Mexico, [w:] Dancing from Past to Present: Nation, Culture, Identities, red. T.J. Buckland, Madison, s. 97-122.
<https://doi.org/10.2307/jj.36132608.10>

Turner V.W. 1967. The Forest of symbols. Aspects of Ndembu ritual, Ithaca, N.Y.

Wb. Wörterbuch der ägyptischen Sprache, red. A. Erman, H. Grapow, 1-6, Berlin, 1926-1961.

Wild H. 1959. Une danse nubienne d'époque pharaonique, "KUSH", 7, s. 76-90.

Piotr Pranke Niekończąca się opowieść. Źródła kontrowersji pomiędzy normanistami i antynormanistami a antagonistyczne wizje kreacji władztwa wczesnopiastowskiego

Andre R. 2026. Henri Pirenne and the Early Medieval Clash of Civilizations, [w:] Memory, State, and Past Remembering in East Central and Northern Europe Interdisciplinary Studies in Medieval Culture, red. P. Pranke, Ł. Różycki, M. Lisiecki, London-New York, [w druku].
<https://doi.org/10.4324/9781003568445-1>

Balzer O. 1898. Rewizja teorii o pierwotnem osadnictwie w Polsce, "Kwartalnik Historyczny", 12, s. 21-63.

Bardach J. 1958. O roli Normanów na wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyźnie Wschodniej, "Kwartalnik Historyczny", 60, 2, s. 368-402.

Benyskiewicz K. 2024. Piastowie i Rurykowicze. Polsko-ruskie stosunki polityczne od X do połowy XII wieku, Zielona Góra.

Biermann F. 2021. Archeological Evidence for Slavery Among the Early Medieval North-Western Slavs, [w:] The Archeology of Slavery in Early Medieval Northern Europe. The Invisible Commodity, red. F. Biermann, M. Jankowiak, Cham, s. 141-160. https://doi.org/10.1007/978-3-030-73291-2_11

Birnbaum H. 1992. Medieval Novgorod. Political, social, and cultural life in an Old Russian urban community, "California Slavic Studies", 14, s. 1-43. <https://doi.org/10.1525/9780520343078-002>

Borawska D. 1979. Margrabia Miśni Ekkehard I i Ludolfingowie, "Kwartalnik Historyczny", 86, 4, s. 933-950.

Borawska D. 1981. Mieszko I i Oda w gronie consanguineorum Ludolfingów, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 1, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 11-39.

Boroń P. 2010. Kniaziowie, królowie, carowie... Tytuły i nazwy władców słowiańskich we wczesnym średniowieczu, Katowice.

Boroń P. 2013. Norsemen and the Polish territories in the early Middle Ages - theories, ideas and speculations, [w:] Scandinavian Culture in Medieval Poland, red. S. Moździoch, B. Stanisławski, P. Wiszewski, Wrocław, s. 33-51.

Brachmann J.-H., Herrmann J. red. 1991. Frühgeschichte der europäischen Stadt. Voraussetzungen und Grundlagen, Berlin.

Brückner A. 1906. Dogmat normański, "Kwartalnik Historyczny", 20, s. 664-679.

Buko A. 2012. Between Wolin and Truso. The Southern part of the Baltic Rim at the time of rise of the Polish State (an archaeological perspective), [w:] The Image of the Baltic. A Festschrift for Nils Blomkvist, red. M.F. Scholz, R. Bohn, C. Johansson, Visby, s. 53-70.

Buko A. 2021. Świt państwa polskiego, Warszawa.

Ciesielska A. 2012. Królestwo, państwo, wodzostwo czy system prawa książęcego? O formach organizacji społecznych na etapie wczesnopaństwowym kilka uwag teoretycznych, "Studia Lednickie", 11, s. 47-58.

Duczko W. 2000. Continuity and transformation: the tenth century in Sweden, [w:] The neighbours of Poland in the tenth century, red. P. Urbańczyk, Warszawa, s. 7-36.

Duczko W. 2002. The Viking Rus. Studies on the presence of Scandinavians in Eastern Europe, Leiden-Boston.

Duczko W. 2004. Skandynawowie w Europie Wschodniej okresu wikingów, [w:] Wędrówka i etnogeneza w starożytności i średniowieczu, red. M. Salamon, J. Strzelczyk, Kraków, s. 237-243.

Duczko W. 2009. Miejsce wikingów w gospodarce wczesnośredniowiecznej Europy, [w:] Gospodarka ludów Morza Bałtyckiego. Mare integrans. Studia nad dziejami wybrzeży Morza Bałtyckiego, red. M. Bogacki, M. Franz, Z. Pilarczyk, 1, Toruń, s. 25-29.

Duczko W. 2013. With Vikings or without? Scandinavians in early medieval Poland. Approaching an old problem, [w:] Scandinavian Culture in Medieval Poland, red. S. Moździoch, B. Stanisławski, P. Wiszewski, Wrocław, s. 19-31.

Duczko W. 2020. Obcy na Pomorzu i u pierwszych Piastów (interpretacje znalezisk archeologicznych), [w:] Europa sięga nad Bałtyk. Polska i Pomorze w kształtowaniu cywilizacji europejskiej (X-XII wiek), red. S. Rosik, Scripta Historica Europea, 5, Wrocław, s. 143-158.

Duczko W. 2022. Srebro, które zostało w ziemi pierwszych Piastów. Wprowadzenie do zjawiska skarbu, [w:] Mortui viventes obligant. Cmentarzysko wczesnośredniowieczne w Dziekanowicach, red. J. Wrzesiński, Lednica, s. 247-251.

Early K.T. 1987. Chieftoms in Archaeological and Ethnohistorical Perspective, "Annual Review of Anthropology", 16, s. 279-308. <https://doi.org/10.1146/annurev.an.16.100187.001431>

Emmerich B. 2004. Geiz und Gerechtigkeit. Ökonomisches Denken im frühen Mittelalter, Wiesbaden.407

Garver V.L., Phelan O.M. 2014. Rome and Religion in the Medieval World. Studies in Honor of Thomas F.X. Noble, London-New York.

Górecki O. 2019. Zjawisko wojny w teorii konfliktu Ludwika Gumplowicza, "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", 66, s. 61-70. <https://doi.org/10.17951/g.2019.66.2.61-70>

Gumplowicz L. 1875. Race und Staat, Eine Untersuchung über das Gesetz der Staatenbildung, Wien.

Gumplowicz L. 1883. Der Rassenkampf. Soziologische Untersuchungen, Innsbruck.

Gumplowicz L. 1887. System socyologii, Warszawa.

Gumplowicz L. 1908. Istota rozwoju dziejowego ludzkości, "Przegląd Historyczny", 6, 1, s. 1-12.

Gumplowicz L. 1909. Socyologia a polityka, "Przegląd Historyczny", 9, s. 1-11.

Handelsman M. 1934. Joachim Lelewel. Próba charakterystyki twórczości, "Przegląd Historyczny", 1, s. 332-337.

Jasiński T. 2007. Początki Polski w nowym świetle, "Nauka", 4, s. 7-18.

Kara M. 2009. Najstarsze państwo Piastów - rezultat przełomu czy kontynuacji? Studium archeologiczne, Poznań.

Kętrzyński W. 1902. Klaudiusza Ptolemeusza Germania wielka, Sarmacya nadwiślańska. Uwagi krytyczne, "Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny", 2, 16, s. 185-227.

Krasuski J. 1987. Alternatywy tworzenia się zachodnioeuropejskich państw narodowych w średniowieczu, "Przegląd Zachodni", 5/6, s. 45-71.

Krčęk F. 1908. Teorya Peiskera o niewoli prasłowiańskiej w świetle krytyki, "Kwartalnik Historyczny", 22, s. 640-658.

Labuda G. 1988. Studia nad początkami państwa polskiego, 2, Poznań.

Labuda G. 1993. Tworzenie się państw narodowych w Europie średniowiecznej, "Kwartalnik Historyczny", 100, 4, s. 27-48.

Leciejewicz L. 1979. Normanowie, Warszawa.

Lopez S.R. 1976. The commercial revolution of the middle ages 950-1350, London-New York-Melbourne. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511583933>

Lübke Ch. 2001. Fremde im östlichen Europa. Von Gesellschaften ohne Staat zu verstaatlichten Gesellschaften (9-11 Jahrhundert), Köln-Weimar-Wien.

Łowmiański H. 1957. Zagadnienie roli Normanów w genezie państw słowiańskich, Warszawa.

Pac G. 2017. Oda i jej ród. Zaplecze rodzinne i polityczne żony Mieszka I w Rzeszy, [w:] Chrzest Mieszka I i chrystianizacja państwa Piastów, red. J. Dobosz, M. Matla, J. Strzelczyk, Poznań, s. 221-247.

Peisker J. 1905. Die älteren Beziehungen der Slawen zu Turkotataren und Germanen und ihre sozialgeschichtliche Bedeutung, "Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte", 2-3, s. 187-360.

Piekosiński F. 1882. Obrona hipotezy najazdu jako podstawy ustroju społeczeństwa polskiego w wiekach średnich z uwzględnieniem stosunków Słowian pomorskich i zaodrzańskich, Kraków.

Piekosiński F. 1889. O źródłach heraldyki ruskiej, Kraków.

Pirenne H. 1971. Sozial- und Wirtschaftsgeschichte Europas im Mittelalter, München.

Pleszczyński A. 2008. Niemcy wobec pierwszej monarchii piastowskiej (963-1034). Narodziny stereotypu, Lublin.

Pohl W., Wieser V. red. 2022. Emerging Powers in Eurasian Comparison, 200-1100. Shadows of Empire, Leiden-Boston. <https://doi.org/10.1163/9789004519916>

Pranke P. 2008. Problem obecności ludności skandynawskiej na obszarze państwa pierwszych Piastów w historiografii, [w:] Kontynuacja i zmiany na granicach epok historycznych i literackich, red. P. Pranke i in., Toruń, s. 42-54.

Pranke P. 2011. Pierwsi Piastowie w kręgach arystokratycznych Cesarstwa, "Rocznik Antropologii Historii", 1, 1-2, s. 119-141.

Pranke P. 2023. The "Barbarian" borderlands between East and West. The first Piast's dynasty as an organizer of interregional trade - a comparative approach, [w:] Continuation or change? Borders and Frontiers in Late Antiquity and Medieval Landscape of Power Network, Military Organisation and Commerce, red. G. Leighton, P. Pranke, Ł. Różycki, London-New York, s. 179-196.

Pranke P. 2024a. Do ut des - the significance of historical and archaeological narratives (at the Source Level) in shaping the concept of social knowledge transfer. Landscape After the Battle, [w:] Narratio sine fine. Studia historica memoriae dedicata, red. P. Pranke, T. Lis, Toruń, s. 225-244.

Pranke P. 2024b. "Power networks" and the state : how was the first Piast state created?, [w:] Continuity and change in medieval East Central Europe : social, ruling and religious transformations, red. D. Zupka, London, s. 35-56. <https://doi.org/10.4324/9781003463672-5>

Pranke P. 2024c. Władza, Kościół i handel. Ekonomiczne stimulatory funkcjonowania wczesnych form państwowych w dobie formowania się gospodarki europejskiej. Studium porównawcze, Toruń. <https://doi.org/10.12775/978-83-231-6055-7>

Pranke P. 2026a. Państwo pierwszych Piastów w kręgu zainteresowań odnowionego Cesarstwa Zachodniego, [w druku].

Pranke P. 2026b. Relacje władztwa wczesnopiastowskiego z obszarem Cesarstwa w czasach Bolesława Chrobrego, [w druku].

- Pranke P., Ciszak M. 2023. Bolesław Chrobry, Empire and the role of memoria. The political and economical understanding of medieval power networks, [w:] Studies on the History of Memory, Com-memoration and Reception of Medieval Culture, red. P. Pranke, Göttingen, s. 11-38.
<https://doi.org/10.14220/9783737015981.11>
- Pranke P., Zecevic M. 2020. Medieval Trade in Central Europe, Scandinavia, and the Balkans (10th-12th Centuries), Leiden-Boston. <https://doi.org/10.1163/9789004431645>
- Rosik S. 2018. Orbis Romanus - Christianitas - Pomerania. Pomorze w "świecie" Ottona z Bambergu: pamięć współczesnych i początki tradycji Apostoła Pomorzan (rekonesans), [w:] Biskup Otton z Bambergu i jego świat, red. M. Rębkowski, S. Rosik, Wrocław, s. 13-51.
- Rus J. 1934. Słowianie i wiślańscy Chorwaci od VI-X stulecia, "Kwartalnik Historyczny", 48, s. 286-298.
- Scholz S., Schwedler G., Sprenger K.-M. red. 2014. Damnatio in memoria. Deformation und Gegenkonstruktionen in der Geschichte, Köln-Weimar-Wien.
<https://doi.org/10.7788/boehlau.9783412216764>
- Semkowicz W. 1908. Władcy polscy na tle porównawczym słowiańskim, "Kwartalnik Historyczny", 22, s. 561-640.
- Słupecki L.P. 2026. Manco? What in the early Piast state should exist but we can't find it (and why?), [w:] Memory, State, and Past Remembering in East Central and Northern Europe Interdisciplinary Studies in Medieval Culture, red. P. Pranke, Ł. Różycki, M. Lisiecki, London-New York, [w druku].
- Stanisławski B. 2013. Jómswikingowie z Wolina-Jomsborga. Studium archeologiczne przenikania kultury skandynawskiej na ziemię polskie, Wrocław.
- Stobiecki R. 2024. An Introduction to Marxist Historiography in Poland, [w:] Marxism and Medieval Studies. Marxist historiography in East Central Europe, red. M. Nodl, P. Węcowski, D. Zupka, Leiden-Boston, s. 13-26. https://doi.org/10.1163/9789004689190_003
- Strube de Piermont H.F. 1756. Discours sur l'origine et les changements des loix russiennes. Lû dans l'assemblée publique de l'Academie Impériale des Sciences. Le 6 Septembre 1756. De l'anniversaire du jour du nom de sa majeste l'imperatrice de toutes les Russies, Sankt Petersburg.
- Szajnocha K. 1876. Lechicki początek Polski, Dzieła Karola Szajnochy, 4, 2, Warszawa.
- Tapolcai L. 2017. Czy możemy ustalić etniczny (plemienny) charakter wielkopolskiego centrum wczesnego państwa piastowskiego?, "Średniowiecze Polskie i Powszechne", 9, s. 11-29.
<https://doi.org/10.31261/SPiP.2017.13.01>
- Thieriet D. 2017. Orzeł. Od godła władcy do symbolu narodowego, [w:] Wyobrażenia przeszłości. Polsko-niemieckie miejsca pamięci, red. R. Traba i in., Warszawa-Berlin, s. 55-72.
- Tomaszewski S. 1929. Nowa teoria o początkach Rusi, "Kwartalnik Historyczny", 43, 2, s. 281-324.
- Tymieniecki K. 1959. Początki państwa Polan, "Przegląd Historyczny", 50, 1, s. 23-50.
- Wenta J. 2010. Dlaczego Bamberg, dlaczego Nordgau?, [w:] Świat średniowiecza. Studia ofiarowane Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi, red. A. Bartoszewicz i in., Warszawa, s. 483-492.
- Wenta J. 2012. Bamberg, Regensburg, Zwiefalten, Saint-Gilles. Początki i finał piastowskiej obecności, [w:] Historia Narrat. Studia mediewistyczne ofiarowane Profesorowi Jackowi Banaszkiewiczowi, red. A. Pleszczyński i in., Lublin, s. 317-328.

Węcowski P. 2024. Between science and politics, between history and archaeology. The Department for Studies on the Origins of the Polish State (1948/1949-1953), [w:] *Marxism and Medieval Studies. Marxist historiography in East Central Europe*, red. M. Nodl, P. Węcowski, D. Zupka, Leiden-Boston, s. 115-157. https://doi.org/10.1163/9789004689190_009

Wierzbicki A. 2011. *Rosja: etniczność i polityka*, Warszawa.

Wierzbicki A. 2019. *Jak powstało państwo polskie? Hipoteza podboju w historiografii polskiej XIX i XX wieku*, Warszawa.

Wiszewski P. 2010. *Domus Boleslai. Values and social identity in dynastic traditions of medieval Poland (c. 966-1138)*, Leiden-Boston. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004181427.i-592>

Zakharii R. 2002. The historiography of Normanist and anti-Normanist theories on the origins of Rus'. A review of modern historiography and major sources on Varangian controversy and other Scandinavian concepts of the origin of Rus', Oslo.

Dariusz Rozmus Poznajmy bazę surowcową dla średniowiecznego mennictwa hebrajskiego w Polsce. Postulat badawczy

Bałaban M. 1988. *Historia i literatura żydowska ze szczególnym uwzględnieniem Żydów w Polsce*, 2, [reprint], Warszawa.

Berger M. 2005. *W tajgach Sybiru*, Olkusz.

Berger M. 2017. *W tajgach Sybiru*, Kraków.

Bodnar R., Krudysz L., Rozmus D., Szmoniewski B.Sz. 2006. *Wczesnośredniowieczna ceramika szklwiona z Dąbrowy Górniczej - Łośnia "Skarb hutnika"*, Zeszyty Łosieńskie, 1, Kraków.

Brückner A. 1957. *Dzieje kultury polskiej*, Warszawa.

Budzioch D., Tomal M. 2010. A Hebrew Inscription on the Polish Coronation, "Scripta Judaica Cracoviensia", 8, s. 39-47.

Dudek J. 2016. *Chazarowie. Polityka. Kultura. Religia. VII-XI wiek*, Korzenie Europy, Warszawa.

Dziubiński A. 1983. *Historia Maroka*, Wrocław.

Gorlińska D. 2015. Żydzi w administracji skarbowej polskich władców czasu rozbiegów dzielnicowych, Kraków.

Jurek T. 1994. Żydzi w późnośredniowiecznym Kaliszu, "Rocznik Kaliski", 24 (1992/1993), s. 29-53.

Kiersnowski R. 1988. *Moneta w kulturze wieków średnich*, Warszawa.

Miśta-Jakubowska E., Dziągiewski K., Rozmus D., Czech-Błońska R., Szymaszkiewicz M., Michnik M., Gójska A., Karasiński J., Garbacz-Klempka A., Wagner B., Duczek W. 2024. The First Isotopic Evidence of Early Iron Age Lead Ore Exploitation in the Silesian-Krakow Upland, Poland: A Provenance Study of Lusatian Culture Lead Ornaments, "Archeometry", 67, 3, s. 552-569. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4856100>

Miśta-Jakubowska E., Rozmus D., Kędzierski A., Szmoniewski B.Sz., Czech-Błońska R., Duczek W., Tetfejer K., Pankiewicz A., Matla M., Gójska A., Karasiński J. 2025b. "Silvery Dawn": An Introduction

- to Monetary Geopolitics in the Early Piast State - A Study of Coinage Silver Provenance Using Lead Isotope Analysis [preprint article], <https://doi.org/10.2139/ssrn.5649946>.
- Pytel R. 1970. Wzmianka o Olkusz oraz o kopalniach złota, srebra i soli w Polsce z XI wieku, "Slavia Antiqua", 17, s. 171-177.
- Rozmus D. 2002. Czy Olkusz ma coś wspólnego z biblijnym Ha-'Elqoš?, "Slavia Atiqua", 43, s. 97-132.
- Rozmus D. 2009. O nazwie Olkusz słów kilka, "Ilcusiana", 1, s. 5-21.
- Rozmus D. 2014. Wczesnośredniowieczne zagłębienie hutnictwa srebra i ołowiu na obszarach obecnego pogranicza Śląska i Małopolski (2 połowa XI-XII/XIII w.), Kraków.
- Rozmus D. 2019a. Badania synagogi w Olkusz w 2017 r. w kontekście zainteresowania społeczności żydowskiej wydobywaniem i wytopem srebra i ołowiu, [w:] XXI Śląskie Sympozjum Archeologiczne. Śląsk i ziemie ościennie w pradziejach, średniowieczu i czasach nowożytnych, red. M. Cendrowska i in., Wrocław, s. 132-133.
- Rozmus D. 2019b. Olkuska synagoga - wyniki wstępnych badań archeologicznych przeprowadzonych w 2017 roku, "Raport", 14, s. 111-120.
- Rozmus D. 2023a. Suplement z przeszłości. Badawcze i prawne wyzwania archeologii żydowskiej, Sosnowiec.
- Rozmus D. 2023b. 20 Years of Research on the Beginnings of Early Medieval Mining and Metallurgy of Lead and Silver in Poland / 20 Jahre Forschung zu den Anfängen des Bergbaus und der Verhüttung von Blei und Silber in Polen, [w:] Frühmittelalterliches Hacksilber im nördlichen westslawischen Raum: Archäologie und Archäometallurgie, red. F. Biermann i in., Bonn, s. 175-200.
- Stronczyński K. 1847. Pieniądze Piastów od czasów najdawniejszych do roku 1300. Rozbiorem źródeł społecznych i wykopalisk, oraz porównaniem typów mennicznych objaśnione, Warszawa.
- Suchodolski S. 1973. Mennictwo polskie w XI i XII wieku, Wrocław.
- Suchodolski S. 2008. Moneta źródłem wszechstronnym: materialnym, pisany i ikonograficznym, [w:] Źródła historyczne wydobywane z ziemi, red. S. Suchodolski, Wrocław, s. 34-55.
- Suchodolski S. 2017. Moneta polska i obca w średniowieczu. Wybór prac, Warszawa.
- Svensson R. 2013. Renovatio Monetae. Bracteates and Coinage Policies in Medieval Europe, London. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3941176>
- Szwagrzyk J.A. 1990. Pieniądz na ziemiach polskich X-XX w., Wrocław.
- Woźniak M. 2018. Polskie brakteaty hebrajskonapisowe z XII i XIII wieku; notki katalogowe [w:] S. Odrzywolska, M. Paś, Judaica w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. Rzemiosło artystyczne, druki i rękopisy, monety i medale, varia, Kraków, s. 413, 418-420, il. na s. 429-430.
- Zaremska H. 2005. Żydzi w średniowiecznej Europie Środkowej: w Czechach, Polsce i na Węgrzech, Poznań.
- Zaremska H. 2011. Żydzi w średniowiecznej Polsce. Gmina krakowska, Warszawa.

Izabella Rusinowa **Michał Kleofas Ogiński: pamiętnikarz czy tylko dyplomata?**

Chwalba A. 2000. Historia Polski 1795–1918, Kraków.

Kukiel M. 1912. Próby powstańcze po trzecim rozbiore 1795–1797, Kraków–Warszawa.

Libiszowska Z. 1974. Misja Ogińskiego w Londynie, [w:] Wiek XVIII. Polska i świat. Księga poświęcona Bogusławowi Leśnodorskiemu, red. A. Zahorski, Warszawa, s. 177–194.

Libiszowska Z. 1975. Misja polska w Londynie w latach 1769–1975, Łódź. Skowronek J. 1969. Antynapoleońskie koncepcje Czartoryskiego, Warszawa.

Skowronek J. 1994. Adam Jerzy Czartoryski 1770–1861, Warszawa.

Zahorski A. 1982. Historia dyplomacji polskiej (1795–1831), [w:] Historia dyplomacji polskiej, 3, 1795–1918, red. L. Bazyłow, Warszawa, s. 5–229.

Rafał Rutkowski **Denary Bolesława Kędzierzawego jako źródło do stosunków politycznych w Polsce trzeciej ćwierci XII w.**

Banaszkiewicz J. 1992. Trzy razy ucztą, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 5, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 95–108.

Bieniak J. 1982. Polska elita polityczna XII wieku, 1, Tło działalności, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 2, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 11–61.

Bieniak J. 1999. Polska elita polityczna XII wieku, 3c, Arbitrzy książąt - pełnia władzy, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 8, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 9–66.

Biniaś-Szkopek M. 2014. Bolesław Kędzierzawy, wyd. 2, Poznań. <https://doi.org/10.15804/hso140211>

Buczek K. 1970. O dzielnicę księcia Henryka Sandomierskiego, "Przegląd Historyczny", 61, 4, s. 696–703.

Dalewski Z. 2000. Między Krzyżakami a Mediolanem, [w:] Kościół, kultura, społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych, red. S. Bylina i in., Warszawa, s. 131–141.

Dalewski Z. 2019. Polnische Herzöge und das Reich im 12. Jahrhundert, [w:] Verwandtschaft - Freundschaft - Feindschaft. Politische Bindungen zwischen dem Reich und Ostmitteleuropa in der Zeit Friedrich Barbarossa, red. K. Görich, M. Wihoda, Wien, s. 149–175.
<https://doi.org/10.7788/9783412501075.149>

Dalewski Z. 2024. An Unresolved Conflict. Polish Dukes and Frederick Barbarossa, [w:] Herrschen und (Nicht-) Entscheiden. Politisches Handeln im Reich und Ostmitteleuropa des 12. Jahrhunderts, red. K. Görich, M. Wihoda, Wien, s. 247–269. <https://doi.org/10.7788/9783412530068.247>

Deptuła C. 1968. Niektóre aspekty stosunków Polski z Cesarstwem w wieku XII, [w:] Polska w Europie. Studia historyczne, red. H. Zins, Lublin, s. 25–92.

Dobosz J. 2011. Kazimierz II Sprawiedliwy, Poznań.

Dworsatschek M. 2009. Władysław II Wygnaniec, Kraków.

Garbaczewski W. 2000. Orzeł i zając na monecie Władysława Wygnańca. Geneza, rozwój i symbolika motywu, "Wiadomości Numizmatyczne", 44, 2, s. 135-160.

Garbaczewski W. 2016. Piękno monety polskiej. Opowieść o władcach, artystach i symbolach, Warszawa.

Garbaczewski W. 2017. Księżę, król i cesarz. Denary Bolesława Kędzierzawego i Władysława II (I) Przemyśłydy z wizerunkiem Fryderyka Barbarossy, "Wiadomości Numizmatyczne", 61, 1-2, s. 135-151.

Gorlińska D. 2001. Ikonografia monet Mieszka III Starego, 1, Wizerunki reprezentacyjne, "Wiadomości Numizmatyczne", 45, 1, s. 1-22.

Haczewska B. 1985. Insygnia koronacyjne na monetach polskich w okresie rozbitcia dzielnicowego, [w:] Nummus et historia. Pieniądz Europy średniowiecznej, red. S.K. Kuczyński i in., Warszawa, s. 119-129.

Hauziński J. 1986. Polska a Królestwo Niemieckie w II połowie XII wieku, [w:] Niemcy - Polska w średniowieczu. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Instytut Historii UAM w dniach 14-16 XI 1983 roku, red. J. Strzelczyk, Poznań, s. 137-155.

Kiersnowski R. 1992. Jaks i jego monety, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 5, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 153-160. 455 Denary Bolesława Kędzierzawego jako źródło do stosunków politycznych...

Kowalski M.D. 2022. Nieznany dokument Mieszka Płatonogiego z 1207-1211 r. Zbrojny powrót synów Władysława Wygnańca na Śląsk, "Studia Źródłoznawcze", 60, s. 111-123.

<https://doi.org/10.12775/SZ.2022.07>

Krudysz L., Rozmus D., Suchodolski S., Szmoniewski B.S. 2009. Znaleźiska monet średniowiecznych z miejscowości Łosień (część Dąbrowy Górniczej), "Wiadomości Numizmatyczne", 53, 1, s. 59-65.

Labuda G. 1973. O stosunkach prawnopublicznych między Polską a Niemcami w połowie XII wieku (Merseburg - 1135, Kaina - 1146, Krzyszkowo - 1157), "Czasopismo Prawno-Historyczne", 25, 1, s. 25-60. <https://doi.org/10.14746/cph.1973.25.1.02>

Lalik T. 2006. Sandomierskie we wcześniejszym średniowieczu. Prowincja, księstwo, województwo, [w:] tegoż, Studia średniowieczne, wyb. i posłowie S. Trawkowski, Warszawa, s. 482-533.

Mączewska-Pilch K. 1973. Tympanon fundacyjny z Olbina na tle przedstawień o charakterze donacyjnym, Wrocław.

Mularczyk J. 1988. Kronika polska i jej relacja o bitwie pod Studnicą, "Kwartalnik Historyczny", 95, 2, s. 25-56.

Paszkiewicz B. 2012. Podobna jest moneta nasza do urodnej panny. Mała historia pieniądza polskiego, Warszawa.

Piech Z. 1993. Ikonografia pieczęci Piastów, Kraków.

Pleszczyński A. 2008. Niemcy wobec pierwszej monarchii piastowskiej (963-1034). Narodziny stereotypu. Postrzeganie i cywilizacyjna klasyfikacja władców Polski i ich kraju, Lublin.

Pleszczyński A. 2016. Przekazy niemieckie o Polsce i jej mieszkańcach w okresie panowania Piastów, Lublin.

Rutkowski H. 1992. Zająęcie Kujaw przez Mieszka Starego, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, 5, red. S.K. Kuczyński, Warszawa, s. 109-123.

Rymar E. 1994. Interwencja niemiecka na Śląsku w 1172 r. a walka potomstwa Władysława II Wygnańca o polski pryncypat w latach 1163-1180, "Sobótka", 49, 3-4, s. 175-189.

Semkowicz A. 1887. Krytyczny rozbiór Dziejów polskich Jana Długosza (do roku 1384), Kraków.

Smoliński M. 2006. Caesar et duces Poloniae. Szkice z dziejów stosunków polsko-niemieckich w drugiej połowie XII wieku (1146-1191), Gdańsk.

Sosnowska A. 1997. Tytułatura pierwszej generacji książąt dzielnicowych z dynastii Piastów (1138-1202), "Historia", 5, 1, s. 7-28.

Suchodolski S. 2012. Czy władcy polscy we wczesnym średniowieczu posługiwali się jabłkiem panowania?, [w:] tegoż, Numizmatyka średniowieczna. Moneta źródłem archeologicznym, historycznym i ikonograficznym, Warszawa, s. 421-432.

Suchodolski S. 2017. Chronologia monet Władysława II i Bolesława Kędzierzawego, [w:] tegoż, Moneta polska i obca w średniowieczu. Wybór prac, Warszawa, s. 77-96.

Wiszewski P. 2005. Pięte koło i złoty dzban, czyli profetyczna wizja w Kronice Kadłubka (III, 26), [w:] Causa creandi. O pragmatyce źródła historycznego, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław, s. 479-495.

Dariusz Andrzej Sikorski Interpretatio Romana – interpretatio christiana – interpretatio ecclesiastica – zagmatwane pojęcia w badaniach nad religią strefy „barbaricum” we wczesnym średniowieczu

Achterberg H. 1930. Interpretatio Christiana. Verkleidete Glaubensgestalten der Germanen auf deutschem Boden, Leipzig.

Ando C. 2006. Interpretatio Romana, [w:] The Impact of Imperial Rome on Religions, Ritual and Religious Life in the Roman Empire, red. L. De Blois i in., Leiden-Boston, s. 51-65.

https://doi.org/10.1163/9789047411345_006

Cetwiński M. 2015 Podsumowanie, [w:] Chrystianizacja Europy. Kościół na przełomie I i II tysiąclecia, red. J. Dobosz, J. Strzelczyk, Poznań, s. 285-290.

Couzin R. 2018. Invented Traditions: Latin Terminology and the Writing of Art History, "Journal of Art Historiography", 19, s. 1-24.

Eberlein J.K. 2007. 'Interpretatio christiana', [w:] Brill's New Pauly: Encyclopedia of the Ancient World, Classical Tradition, red. M. Landfester, 2, Leiden-Boston, s. 1111-1125.

Esch A. 1969. Spolien. Zur Wiederverwendung antiker Baustücke und Skulpturen im mittelalterlichen Italien, "Archiv für Kulturgeschichte", 51, s. 1-64. <https://doi.org/10.7788/akg.1969.51.1.1>

Girard J.-L. 1980. Interpretatio romana. Questions historiques et problèmes de méthode, "Revue d'histoire et de philosophie religieuses", 60, s. 21-27. <https://doi.org/10.3406/rhpr.1980.4521>

Haase F. 1940. Rec. Erwin Wienecke: Untersuchungen zur Religion der Westslawen, "Jahrbücher für Geschichte Osteuropas", 5, 1/2, s. 194-200.

Hainzmann M. 2012. Interpretatio Romana vs. translatio Latina. Zu einzelnen Aspekten des theonymischen Interpretationsverfahrens bei Caesar und Tacitus, "Mediterraneo Antico", 15, s. 117-142.

Inglebert H. 2001. Interpretatio christiana: Les mutations des savoirs, cosmographie, géographie, ethnographie, histoire, dans l'antiquité chrétienne, 30-630 après J.-C., Paris.

Jacobson R. 1985. Slavic Gods and Demons, [w:] tegoż, Selected Writings, red. S. Rudy, 7, Berlin-New York-Amsterdam, s. 3-11.

Kinney D. 2009. 'Interpretatio christiana', [w:] Maxima Debetur Magistro Reverentia: Essays on Rome and the Roman Tradition in Honor of Russell T. Scott, red. P.B. Harvey Jr., C. Conybeare, Como, s. 117-125.

Labuda G. 1947. Rec. E. Wienecke, Untersuchungen zur Religion der Westslawen, Leipzig 1939, "Slavia Occidentalis", 18, s. 459-470.

Lettenbauer W. 1941. Deutsche Forschungen zur slawischen Religionsgeschichte, "Archiv für Religionswissenschaft", 37, s. 174-182.

Lund A.A. 2007. Zur interpretatio Romana in der 'Germania' des Tacitus, "Zeitschrift für Religions und Geistesgeschichte", 59, 4, s. 289-310. <https://doi.org/10.1163/157007307781787570>

Mackensen L. 1927. Bilwis, [w:] Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens, 1, Berlin, szp. 1308-1324.

Maier B. 2000. Interpretatio, [w:] Reallexikon der Germanischen Altertumskunde, 15, Hobel-Iznik, Berlin, s. 460-465.

Palm T. 1940. Rec. E. Wienecke, Untersuchungen zur Religion der Westslawen, "Zeitschrift für slawische Philologie", 17, s. 451-458.

Pettazzoni R. 1946. The Pagan Origins of the Three-Headed Representation of the Christian Trinity, "Journal of the Warburg and Courtauld Institutes", 9, s. 135-151. <https://doi.org/10.2307/750313>

Pettazzoni R. 1954. West Slav Paganism, [w:] tegoż, Essays on the History of Religions, Leiden, s. 151-163. https://doi.org/10.1163/9789004377929_015

Pirchegger S. 1941. Rec. Erwin Wienecke: Untersuchungen zur Religion der Westslawen, "Theologische Literaturzeitung", 66, 7/8, s. 181-182.

Radnoti-Alföldi M. 1999. Zur Frage der "interpretatio Romana", [w:] Festschrift für Günter Smolla, red. F.-R. Herrmann, I. Schmidt, F. Verse, 2, Wiesbaden, s. 597-605.

Reiter N. 2009. Das Glaubensgut der Slawen im europäischen Verbund, Wiesbaden.

Rosik S. 2000. Interpretacja chrześcijańska religii pogańskich Słowian w świetle kronik niemieckich XI-XII wieku (Thietmar, Adam z Bremy, Helmold), Wrocław.

Rosik S. 2023. Od Swaróżyca do Świątowita. Przemiany religii Słowian nadbałtyckich w X-XII wieku, Warszawa.

Schenk W. 1989. Interpretatio Graeca - Interpretatio Romana. Der hellenistische Synkretismus als semiotisches Problem, [w:] Innovationen in Zeichentheorien: Kultur und wissenschaftsgeschichtliche Studien zur Kreativität, red. P. Schmitter, H.W. Schmitz, Münster, s. 83-121.

Sturm J.P. 2016. The Afterlife of the Hephaisteion: The Interpretatio Christiana of an Ancient Athenian Monument, "Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens", 85, 4, s. 795-825. <https://doi.org/10.2972/hesperia.85.4.0795>

Urbańczyk S. 1948. Rec. E. Wienecke, Untersuchungen zur Religion der Westslawen. Leipzig 1940, "Rocznik Slawistyczny", 16, s. 40-56.467

Wienecke E. 1940. Untersuchungen zur Religion der Westslawen, Leipzig.

Wissowa G. 1912. Religion und Kultus der Römer, Handbuch der Altertumswissenschaft, 5, 4, München.

Wissowa G. 1919. Interpretatio Romana: Römische Götter im Barbarenlande, "Archiv für Religionswissenschaft", 19, s. 1-49.

Teresa Stawiarska Charakterystyka technologiczna pozostałości produkcji wczesnobizantyjskiej pracowni szklarskiej na Bosporze – Iljicz na Półwyspie Tamańskim

Antonaras A.C. 2010. Glass-working activities in Late Roman and Early Christian Tessaaloniki: lokal workshops and vessels, [w:] Glass in Byzantium – production, usage, analyses. International Workshop organised by the Byzantine Archaeology Mainz, 17th–18th of January 2008, Römisch-Germanisches Zentralmuseum, red. J. Drauschke, D. Keller, Mainz, s. 93–106.

Arsen'eva T.M., Domžalski K. 2002. Late Roman red slip pottery from Tanais, „Eurasia Antiqua”, 8, s. 415–491.

Dekówna M. 1988. Uwagi na temat klasyfikacji i interpretacji pozostałości starożytnej i wczesnośredniowiecznej produkcji szklarskiej, [w:] Studia nad etnogenezą i kulturą Europy wczesnośredniowiecznej, 2, red. G. Labuda, S. Tabaczyński, Wrocław, s. 5–20.

Dekówna M. 1996. Szkło okienne z fortu rzymskiego w Gelligael w południowej Galii, „AUNC – Archeologia”, 26, Archeologia szkła, 7, s. 7–68.

Dekówna M. 2005. Rozwój metod badania znalezisk szkła w Polsce w latach 1930–2000, „AUNC – Archeologia”, 29, Archeologia szkła, 9, s. 3–40.

Drauschke J., Greiff S. 2010. Chemical aspects of Byzantine Glass from Caričin Grad/Justiniana Prima (Serbia), [w:] Glass in Byzantium – production, usage, analyses. International Workshop organised by the Byzantine Archaeology Mainz, 17th–18th of January 2008, Römisch-Germanisches Zentralmuseum, red. J. Drauschke, D. Keller, Mainz, s. 25–47.

Golofast L. 2009. Early Byzantine Glass from the Tauric Chersonesos (Crimea), [w:] Late antique/ early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean, red. E. Lafli, Izmir, s. 301–335.

Keller D. 2010. Byzantine glass: past, present and future – Short history of research of Byzantine Glass, [w:] Glass in Byzantium – production, usage, analyses. International Workshop organised by the Byzantine Archaeology Mainz, 17th–18th of January 2008, Römisch-Germanisches Zentralmuseum, red. J. Drauschke, D. Keller, Mainz, s. 1–25.

Olczak J. 1984. Szklane lampy oliwne z rzymskiego i wczesno bizantyjskiego miasta Novae (Bułgaria), „AUNC – Archeologia”, 10, s. 3–50.

- Olczak J. 1998. Produkcja szkła w rzymskim i wczesnobizantyjskim Novae w świetle źródeł archeologicznych Novae (Mezja Dolna), Toruń.
- Olczak J. 2003. Technologia szkieł wytapianych w późnoantycznej pracowni/hucie w Oescus na terenie Mezji, [w:] *Res et Fontes. Księga Jubileuszowa dr. Eugeniusza Cnotliwego w 70. rocznicę urodzin*, red. T. Galiński, E. Wilgocki, Szczecin, s. 133–141.
- Price J. 2010. Concluding remarks, [w:] *Glass in Byzantium – production, usage, analyses. International Workshop organised by the Byzantine Archaeology Mainz, 17th–18th of January 2008*, Römisch-Germanisches Zentralmuseum, red. J. Drauschke, D. Keller, Mainz, s. 257–261.
- Sazanow A. 1995. Verres à décor de pastilles bleues provenant des fouilles de la Mer Noire. Typologie et chronologie, [w:] *Le verre de l'Antiquité tardive au Moyen Âge (IVe–VIIIe siècles)*, red. D. Foy, Rouen, s. 331–341.
- Sorokina N. 1972. Die Nuppengläser von der Nordküste des Schwarzen Meeres, [w:] *Annales du 5e congrès international d'Etude Historique du Verre Prague, 6–11 juillet 1970*, Liège, s. 71–79.
- Stawiarska T. 1999. Naczynia szklane okresu rzymskiego z terenu Polski. Studium archeologiczno-technologiczne, Warszawa.
- Stawiarska T. 2014. Roman and Early Byzantine Glass from Romania and Northern Bulgaria. Archaeological and Technological Study, Warszawa.
- Stawiarska T. 2017. The question of ash glasses in the Roman period focusing on finds from Poland, „*Archaeologia Polona*”, 55, s. 225–241.
- Stawiarska T., Bis M. 2022. Zarys zasadniczych problemów metodycznych w badaniach składu chemicznego szkieł zabytkowych (wybrane przykłady), „*AUNC – Archeologia*”, 38, Nauki Humanistyczno-Społeczne, 457, s. 265–315. https://doi.org/10.12775/AUNC_ARCH.2022.011
- Torzewski J. 2002. Rozmowa o sztukach robienia szkła. Wznowienie po ponad dwustu latach, pod redakcją Jerzego Olczaka, Jelenia Góra.

Tsvetelin Stepanov The paradoxes of history: Byzantium and its role in the stabilization of Danube Bulgaria, ca. 700 – ca. 800

- Barfield Th. 1989 (repr. 1996). *The Perilous Frontier: Nomadic Empires and China, 221 BC to AD 1757*, Oxford.
- Bartha A. 1988. The Typology of Nomadic Empires, [In:] *Popoli delle steppe: Unni, Avari, Ungari*, 1, *Settimane di studio del Centro Italiano di studi sull'alto Medioevo*, 35, 1, Spoleto, pp. 151-174.
- Bréhier L. 1970. *Les institutions de l'empire byzantine*, Paris.
- Curta F. 2001. *The Making of the Slavs. History and Archaeology of the Lower Danube Region, c. 500-700*, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511496295>
- Curta F. 2006. *Southeastern Europe in the Middle Ages 500-1250*, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815638>
- Grousset R. 1939 (repr. 1960). *L'empire des steppes. Attila, Gengis-khan, Tamerlan*, Paris.

- Guilland R.J. 1969. *Recherches sur les institutions byzantines*, 1, Amsterdam.
- Haldon J. 1999. *Warfare, State and Society in the Byzantine World, 565-1204*, London-New York.
- Henning J. 2007. The Metropolis of Pliska or, How Large Does an Early Medieval Settlement Have to be in Order to be Called a City?, [In:] *Post-Roman Towns, Trade and Settlement in Europe and Byzantium*, 2, Byzantium, Pliska, and the Balkans, ed. J. Henning, Berlin-New York, pp. 209-255.
<https://doi.org/10.1515/9783110218831.2.209>
- Khazanov A. 1994. *Nomads and the Outside World*, 2nd ed., Madison, WI.
- Ohnsorge W. 1960. Der Patricius-Titel Karls des Grossen, "Byzantinische Zeitschrift", 53, pp. 300-321.
<https://doi.org/10.1515/byzs.1960.53.2.300>
- Ostrogorsky G. 1984. *History of the Byzantine State*, trans. by J. Hussey, Padstow, UK [repr.].
- Poulter A. 2016. The Lower Danubian Frontier in Late Antiquity: Evolution and Dramatic Change in the Frontier Zone, c. 296-600, [In:] *Der Donaulimes in der Spätantike und im Frühmittelalter*, ed. A. Schwarcz, P. Soustal, A. Tcholakova, *Miscellanea Bulgarica*, 22, Wien, pp. 171-192.
- Primov B. 1978. Bulgaria in the Eighth Century. A General Outline, *Byzantino-bulgarica*, 5, Sofia, pp. 7-40.
- Rochow I. 1994. Kaiser Konstantin V. (741-775). Materialien zu seinem Leben und Nachleben. Mit einem prosopographischen Anhang von C. Ludwig, I. Rochow und R.-J. Lilie, Frankfurt am Main.
- Sinor D. 2005. Reflections on the History and Historiography of the Nomad Empires of Central Eurasia, "Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae", 58, 1, pp. 3-14.
<https://doi.org/10.1556/AOrient.58.2005.1.1>
- Sophoulis P. 2012. *Byzantium and Bulgaria, 775-831*, Leiden-Boston.
<https://doi.org/10.1163/9789004206960>
- Stepanov Cv. 1998. Periphery as Universe, "Byzantinoslavica", 59, 2, pp. 247-254.
- Toynbee A. 1934-1961. *A Study of History*, 12 vols, Oxford. <https://doi.org/10.2307/20030607>
- Zacos G., Vegler A. 1972. *Byzantine Lead Seals*, 1, 1-3, Basel.
- Ziemann D. 2013. Pliska and Preslav: Bulgarian Capitals between Relocation and Invention, [In:] *Българско Средновековие: общество, власт, история. Сборник в чест на проф. д-р Милияна Каймакамова*, ed. Г.Н. Николов, А. Николов, София, pp. 170-185.

Oleksiy Tolochko **Дворъ Поромонъ of the Primary Chronicle and Byzantine Paramonai**

- Bartusis M.C. 1992. *The Late Byzantine Army: Arms and Society, 1204–1453*, Philadelphia, PA.
- Bugge A. 1908. Kleine Beiträge zur ältesten Geschichte der deutschen Handelsniederlassungen im Auslande und besonders des Kontors zu Bergen in Norwegen, "Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte", 6, 2, pp. 186–209.
- Eklom R. 1952. Livvaktens gård i Jaroslav den Vises Novgorod, "Kungliga Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala", pp. 17–31.
- Heisenberg A. 1920. *Aus der Geschichte und Literatur der*

Palaiologenzeit, Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-philologische und historische Klasse, 10, München.

Krumbacher K. 1903. Das mittelgriechische Fischbuch, München.

Mikkola J.J. 1907. Fornry. Poromoní dvorů, fisl. farmaðr, "Arkiv för nordisk filologi", 23 / Ny följd, 19, p. 281.502

Thörnqvist C. 1948. Studien über die nordischen Lehnwörter im Russischen, Uppsala–Stockholm.

Sophocles E. 1900. Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods (From B.C. 146 to A.D. 1100), New York. Stender-Petersen A. 1953. Varangica, Aarhus.

Anna Wrześcińska, Jacek Wrześciński **Kobieta – mężczyzna. Przykład z wczesnośredniowiecznych Dziekanowic**

Acsádi G., Nemeskéri J. 1970. History of Human Life Span and Mortality, Budapest.

Banaszkiewicz J. 1986. Podanie o Piaście i Popielu. Studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi, Warszawa.

Błaszczak D. 2003. Odkopywanie kobiet: gender w archeologii, [w:] Kobieta - Śmierć - Mężczyzna. Funeralia Lednickie, spotkanie 5, red. W. Dzieduszycki, J. Wrześciński, Poznań, s. 43-50. 517 Kobieta - mężczyzna. Przykład z wczesnośredniowiecznych Dziekanowic

Bogdanowicz W., Grzybowski T., Buś M.M. 2016. Analiza genetyczna wybranych grobów z cmentarzyska z Bodzi, [w:] Bodzia. Elitarny cmentarz z początków państwa polskiego, red. A. Buko, Warszawa, s. 437-444.

Bojarski J. 2020. Obrzędowość pogrzebowa w strefie chełmińsko-dobrzyńskiej we wczesnym średniowieczu, Mons Sancti Laurentii, 9, Toruń.

Breviarium 2024. Breviarium kanononu kultury. Prawda w tradycji intelektualnej Europy Łacińskiej. Sapientia, wybór i oprac. P. Mielcarek, Dębogóra.

Buikstra J.E., Ubelaker D.H. 1994. Standards for data collection from human skeletal remains, Proceedings of a seminar at the field Museum of Natural History, "Archaeological Survey Research", Series 44, Arkansas.

Doan K., Panagiotopoulou H., Molak M., Siekiera A., Bogdanowicz W. 2019. Analiza genetyczna szczątków ludzkich, [w:] Ciepłe. Elitarna nekropola wczesnośredniowieczna na Pomorzu, red. S. Wadył, Gdańsk, s. 445-460.

Drozd-Lipińska A. 2016. Archeologiczne wyznaczniki płci w grobach komorowych dzieci na przykładzie nekropolii w Pniu, gm. Dąbrowa Chełmińska, [w:] Pochówki w grobach komorowych na ziemiach polskich w okresie wczesnego średniowiecza, red. D. Błaszczak, D. Stępniewska, "Światowit. Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages", 18, s. 130-139.

Gładykowska-Rzeczycka J. 1968. Materiały kostne z cmentarzyska wczesnośredniowiecznego w Młodzikowie pow. Środa, "Fontes Archaeologici Posnanienses", 19, s. 160-173.

Kaczmarek M. 2012. Antropologia fizyczna, [w:] Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji, red. S. Tabaczyński i in., Poznań, s. 940-947.

- Kajkowski K. 2018. Atrybuty "kobiece" we wczesnośredniowiecznych grobach mężczyzn z obszaru Polski. Rola kabłączków skroniowych w wyobrażeniach symbolicznych Słowian Zachodnich, [w:] *Kobiety w dziejach. Od archeologii do czasów średniowiecznych*. Mare integrans. Studia nad dziejami wybrzeży Morza Bałtyckiego, 13, red. M. Franz, Z. Pilarczyk, Toruń, s. 13-40.
- Kościelecki P. 2000. Topografia wyposażenia grobów męskich na staromazowieckich cmentarzyskach z grobami w obudowach kamiennych z XI-XIII wieku, "Studia i Materiały Archeologiczne", 10, s. 55-88.
- Kowalewski J. 2003. Materialne wyznaczniki płci na wczesnośredniowiecznych cmentarzyskach szkieletowych z ziem polskich. Rzecz o aksjomatach naoczności archeologicznej, [w:] *Kobieta - Śmierć - Mężczyzna. Funeralia Lednickie, spotkanie 5*, red. W. Dzieduszycki, J. Wrzesiński, Poznań, s. 227-235.
- Kozak J., Krenz M. 1993. Występowanie cribra orbitalia i hypoplazji szkliwa w średniowiecznej populacji z Kołobrzegu, [w:] *Człowiek w czasie i przestrzeni*, red. J. Gładykowska-Rzeczycka, Gdańsk, s. 376-380.
- Kóčka-Krenz H. 1993. Bizuteria północno-zachodnio-słowiańska we wczesnym średniowieczu, Poznań.
- Krenz M., Piontek J. 1996. Hypoplazja szkliwa w średniowiecznej populacji ze Słaboszewa, "Przegląd Antropologiczny", 59, 1-2, s. 87-90. <https://doi.org/10.18778/1898-6773.59.08>
- Krenz-Niedbała M. 2000. Metodyka badań hypoplazji szkliwa, [w:] *Nowe techniki i technologie badań materiałów kostnych. Trzecie warsztaty antropologiczne*, red. G. Charzewski, J. Piontek, Warszawa, s. 73-89.
- Kwiatkowska B. 2005. Mieszkańcy średniowiecznego Wrocławia. Ocena warunków życia i stanu zdrowia w ujęciu antropologicznym, Wrocław.
- Loth S.R., Henneberg M. 2001. Sexually dimorphic mandibular morphology in the first few years of life, "American Journal of Physical Anthropology", 115 (2), s. 179-186. <https://doi.org/10.1002/ajpa.1067>
- Lovejoy C.O. 1985. Dental wear in the Libben population: its functional pattern and role in the determination of adult skeletal age at death, "American Journal of Physical Anthropology", 68 (1), s. 47-56. <https://doi.org/10.1002/ajpa.1330680105>
- Łubocka Z. 2003. Wyznaczniki stresów a środowisko życia wczesnośredniowiecznej populacji z Ostrowa Lednickiego, Monografie Zakładu Antropologii Polskiej Akademii Nauk, 22, Wrocław.
- Malinowski A. 1985. Dymorfizm płciowy, [w:] *Antropologia*, red. A. Malinowski, J. Strzałko, Warszawa-Poznań.
- Malinowski A., Bożiłow W. 1997. Podstawy antropometrii. Metody, techniki, normy, Warszawa.
- Malinowski A., Wolański N. 1988. Metody badań w biologii człowieka. Wybór metod antropologicznych, Warszawa.
- Martin R., Saller K. 1957. Lehrbuch der Anthropologie in systematischer Darstellung, Stuttgart.
- Pac G. 2013. Kobiety w dynastii Piastów, Toruń.
- Piontek J. 1999. Biologia populacji pradziejowych. Zarys metodyczny, Poznań.

Piontek J. 2003. Dymorfizm płciowy jako wyznacznik warunków życia w populacjach pradziejowych i historycznych, [w:] Kobieta - Śmierć - Mężczyzna. Funeralia Lednickie, spotkanie 5, red. W. Dzieduszycki, J. Wrzesiński, Poznań, s. 59-64.

Schutkowski H. 1993. Sex determination of infant and juvenile skeletons: I. morphognostic features, "American Journal of Physical Anthropology", 90, s. 199-205.
<https://doi.org/10.1002/ajpa.1330900206>

Stolarek I., Zeńczak M., Handschuh L., Juras A., Marciniak-Swojak M., Spinek A., Dębski A., Matla M., Kócka-Krenz H., Piontek J., Zespół Polskiego Konsorcium Archeogenomiki, Figlerowicz M. 2023. Genetic history of East-Central Europe in the first millennium CE, "Genome Biology", 24, art. nr 173, <https://doi.org/10.1186/s13059-023-03013-9>.

Strzałko J., Henneberg M. 1975. Określanie płci na podstawie szkieletu, "Przegląd Antropologiczny", 41, 1, s. 105-126. <https://doi.org/10.18778/1898-6773.41.1.10>

Szczurowski J., Krzyżanowska M., Kwiatkowska B., Dąbrowski P. 2003. Metody oceny płci na materiałach szkieletowych, [w:] Kobieta - Śmierć - Mężczyzna. Funeralia Lednickie, spotkanie 5, red. W. Dzieduszycki, J. Wrzesiński, Poznań, s. 201-205.

Todd T.W. 1921. Age changes in the public bone, "American Journal of Physical Anthropology", 4, s. 1-70. <https://doi.org/10.1002/ajpa.1330040102>

Ubelaker D.H. 1989. Human Skeletal Remains. Excavation, analysis, interpretation, Washington.

Wrzesińska A. 2016. Opracowanie antropologiczne szczątków ludzkich z grobów z monetami, cmentarzyska wczesnośredniowiecznego Dziekanowice stanowisko 22, [w:] Nummus bonum fragile est. Groby z monetami wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach, red. J. Wrzesiński, Biblioteka Studiów Lednickich, 35, Fontes 7:2, Dziekanowice, s. 155-220.

Wrzesińska A. 2019. Opracowanie antropologiczne szczątków ludzkich z grobów z biżuterią, cmentarzyska wczesnośredniowiecznego Dziekanowice stanowisko 22, [w:] Groby z biżuterią wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach, red. J. Wrzesiński, Biblioteka Studiów Lednickich, 39, Fontes 8:2, Lednica, s. 231-325.

Wrzesiński J. 2019. Biżuteria pochowanych w grobach cmentarzyska w Dziekanowicach, [w:] Groby z biżuterią wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach, red. J. Wrzesiński, Biblioteka Studiów Lednickich, 39, Fontes 8:2, Lednica, s. 13-91.

Wrzesiński J. red. 2016. Nummus bonum fragile est. Groby z monetami wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach, Biblioteka Studiów Lednickich, 35, Fontes 7, 1-2, Lednica.

Wrzesiński J. red. 2019. Groby z biżuterią wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach, Biblioteka Studiów Lednickich, 39, Fontes 8, 1-2, Lednica.

Wrzesiński J. red. 2022. Mortui viventes obligant. Cmentarzysko wczesnośredniowieczne w Dziekanowicach, Biblioteka Studiów Lednickich, 42, Fontes 11, Lednica.

Anna Izabella Zalewska, Dorota Cyngot **„Wojna przemawia swoim tajemniczym językiem”. Przyczynek do polskich wątków spuścizny Svena Hedina**

Duczko W. 2012. Akulturacja. Przypadek Skandynawów epoki wikingów, [w:] *Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji*, red. S. Tabaczyński i in., Poznań, s. 605–613.

Duczko W. 2023. U Andrzeja na Mariensztacie. Rozmowy o obcych, „KLIO POLSKA. Studia i Materiały z Dziejów Historiografii Polskiej”, 15, s. 227–234.

Duczko W. 2025. Ruś wikingów. Skandynawowie we wczesnośredniowiecznej Europie Wschodniej, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323566571>

Górny M. 2014. Wielka Wojna profesorów. Nauki o człowieku (1912–1923), Warszawa.

Koziółkiewicz E. 2020. Robinson czy heroiczny męczennik? O dwóch wersjach najśłynniejszej książki Ferdynanda Ossendowskiego, [w:] *Topografie podróży*, 10, red. A. Całek, Wrocław, s. 107–127.

Patelski M. 2003. Generał broni Tadeusz Jordan Rozwadowski – żołnierz i dyplomata. Warszawa.

Piotrowski B. 1992. Sweden and the question of Poland's independence (1914–1918), „Folia Scandinavica”, 1, s. 11–33.

Piskozub A. 2012. Sven Hedin jako geopolityk, „Przegląd Geopolityczny”, 5, s. 71–84.

Zalewska A. red. 2019. Archeologiczne przywracanie pamięci o Wielkiej Wojnie w rejonie Rawki i Bzury (1914–1915), Warszawa.

Zalewska A. red. 2021. Archeologia frontu wschodniego Wielkiej Wojny jako wyzwanie, Warszawa–Lublin.